

شرکت مهندسی معادن و فلزات (MME) صاحب تکنولوژی ایرانی پرد (PERED) با بیش از ۱۹ سال سابقه فعالیت با بکارگیری آخرین تکنولوژی‌های روز اروپا در طرح‌های معدنی، فولادی و صنایع پایین دست و انتقال دانش بومی تأسیس شد، همچنین ارائه خدمات مهندسی، بازرگانی، تأمین تجهیزات و اجرا در ده‌ها پروژه فولادی از جمله طرح‌های فولاد شادگان، نیریز، میانه، بافت، سفید دشت، هرمزگان، کاوه جنوب و اجرای موفق پروژه‌های افزایش ظرفیت واحدهای موجود از جمله فولاد خوزستان و اجرای پروژه‌های برون مرزی از جمله CSTM چین که با موفقیت راه اندازی شده از دیگر دستاوردهای این شرکت است.

MME

آدرس: تهران - خیابان فرمانیه - خیابان شهید لواسانی غربی - نبش کوچه کریمی - پلاک ۶۹

کد پستی: ۱۹۳۶۹۳۸۱۹۴

تلفن: ۱۸ - ۲۲۸۳۸۹۱۶ - ۲۲۸۲۱۹۵۲ • ۲۲۸۲۱۹۵۳

فکس: ۲۲۸۲۱۹۵۱

Tersteegenstraße. 10
40474 Düsseldorf, Germany

آدرس دفتر مرکزی آلمان:

Info@mme-co.ir
Info@mme-co.de

پست الکترونیکی:

www.mme-co.ir

کارخانه ساخت کانه کشف

شرکت مهندسی و مشاوره ای پارس اولنگ

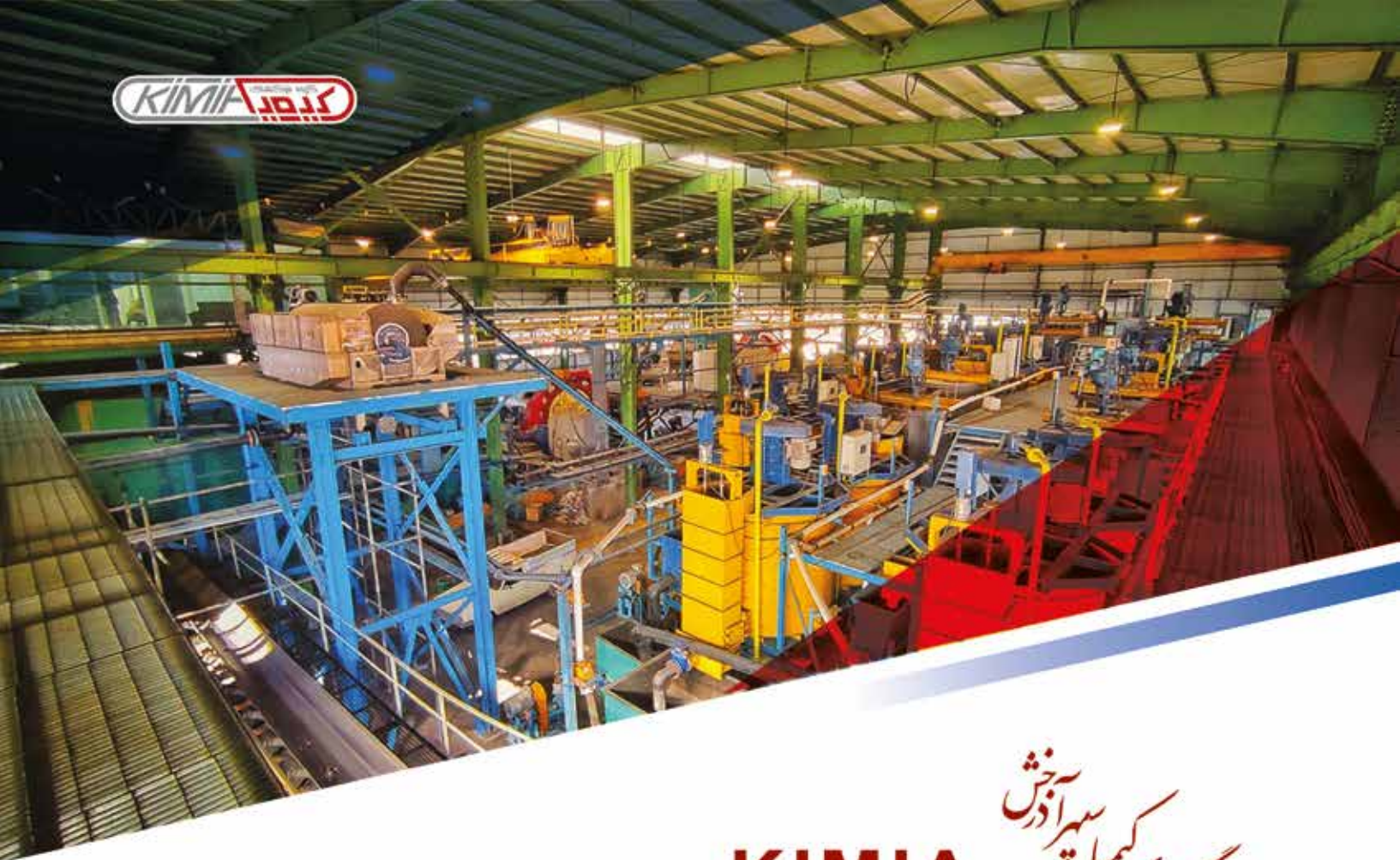

آدرس : تهران، سعادت آباد، خیابان علامه جنوبی،

کوچه چهل‌م‌مرکزی، پلاک ۱۶

تلفن : ۰۲۱-۸۸۶۹۱۵۱۷

وبسایت : www.PARSOLANG.com

شرکت کیمیا معادن سپاهان
تجلی خودباوری ملی در صنعت معدن

KIMIA HOLDING

گروه سرمایه‌گذاری کیمیا سپاهان

• شرکت کیمیا معادن سپاهان
www.kimiams.com

• شرکت کانی فراوران بن فن
www.bonfan.ir

شرکت نگین سنگ کویر
www.neginstone.com

شرکت فولاد کاوان حامی ایرانیان
www.kimiaholding.com

شرکت سیناسنگ سپاهان
www.sinasangsepahan.com

CALL US -

031-36460000 - 021-22356556

www.kimiaholding.com

معدنکاری مسئولانه

توانمندسازی جوامع محلی

بزرگترین ذخیره معدنی سنگ آهن در استان زنجان

بهره بردار معدن سنگ آهن مروارید ، بهره بردار نمونه استان زنجان ، بهره بردار نمونه معدنی کشور

MATMAA

گروه معدنی
معدنی
MINING GROUP

WWW.MATMAA.CO

فهرست مقالات:

- تعارض معدن کاری و التزام به قانون آری یا خیر؟!
۶ (Editorial)
- امنیت در معدن و ضرورت صیانت از حقوق معدن کاری
۷
- بررسی جرائم مربوط به معدن
۸
- مناطق چهارگانه محیط زیست و چالش های مالکیت و
حقوق مالکانه
۱۱
- حبس پهنه های معدنی با تفسیر وجود عناصر پرتوزا
چالش بزرگ فعالیت بخش معدن کشور
۱۳
- میزگرد بررسی راهکارهای نحوه تعامل بخش معدن
کشور و سازمان انرژی اتمی
۱۶
- شفاف سازی، حکمرانی خوب، توجه به ذی نفعان
پیش نیاز ارتباط بین سازمانی وزارت صنعت، معدن و
تجارت با سازمان انرژی اتمی
۲۶
- چالش های معدن کاران با نگاهی بر صلاحیت های
سازمان انرژی اتمی
۲۸
- تحلیل حقوقی صلاحیت عام وزارت صنعت، معدن و تجارت
و صلاحیت خاص سازمان انرژی اتمی در پهنه های اکتشافی
۳۰
- بهبود فضای کسب و کار در حوزه معدن و صنایع معدنی و
نقش سازمان انرژی اتمی در این رهگذر
۳۳
- بررسی چالش های قانونی و حقوقی معدن کاران در معادن
شامل ماده معدنی پرتوزا با سازمان انرژی اتمی
۳۵

صاحب امتیاز:

موسسه مشاوره و داوری معدن و صنایع

معدنی صمتا

مدیر مسئول:

محمد رضا بهرامن

سر دبیر:

عباسعلی دریانی

شورای سیاست گذاری:

علاء میرمحمدصادقی، سحر رکنی،

منصور نجمی نیا، عباسعلی دریانی،

کیهان گوهرین

ویراستار:

ماریا پارسا

گرافیکست و صفحه آرا:

سید محمد رضا ستوده

چاپ:

کیان چاپ

آدرس:

ایران، تهران، خیابان سعیه، بین فرصت و

ایران شهر، جنب بانک سپه، پلاک ۱۹۵،

طبقه سوم

کدپستی: ۱۵۸۱۷۳۸۹۱۵

تلفن: ۰۲۱-۸۸۸۱۲۵۰۴

فکس: ۰۲۱-۸۸۸۳۱۶۰۵

ایمیل:

info@samtaadvocacy.ir

مهندس محمدرضا بهرامن

مدیر مسئول ماهنامه معدن و حقوق معادن

سرمقاله

تعارض معدن کاری و التزام به قانون آری یا خیر؟!

Mining conflict and obligation to the law; yes, or no?!

Have you ever thought about the necessity of dealing with both humanities and technical and engineering sciences in mining activities?

To the point that a mining engineer or a geologist should be aware of the rules of his field of work? Conversely, to what extent can a lawyer, in the form of being involved in judgment, advocacy, expertise and legal advice, be familiar with and master the technical issues of mining in order to carry out his professional activities?

Although today, with the progress of science in different branches, a subject has been divided into specialized fields more than before. But the professional and more advanced performance in some cases has led to the integration of some disciplines even as much as possible. As the trends of environmental law, sports law, international trade law, oil law, etc. have developed and expanded in recent years, it seems that it is necessary at least in our dear Iran and considering the intertwining technical issues related to mining with legal foundations, while paying more attention to the legal issues of respected mining activists, some of the valued lawyers should also pay specific

بديهی است تمام نکات بیان شده در مرقومه‌ی حاضر نافعی همکاری تنگاتنگ فعالین معدنی و حقوق دانان به شکل فعلی نخواهد بود.

به هر شکل، ضروری است تمامی دلسوزان فعالیت‌های اقتصادی کشور در حوزه‌ی معدن کاری تمام تلاش خود را جهت هرچه بهتر شکل‌گیری «مهندسان حقوق دان» و یا «حقوق دانان مهندس» بکار گرفته تا از این منظر بتوان به بهره‌وری روزافزون در این خصوص و کسب منافع اقتصادی بیشتر در کشور نایل آمد.

attention to familiarizing themselves with the basics of mining; It is also necessary for the current activists in the field of mining in the public and private sectors to do more efforts than before to learn the legal bases of their professional activities.

It is obvious that all the points stated in the present document will not negate the close cooperation of mining activists and lawyers in the current form.

Any way, it is necessary for all those who care about the country's economic activities in the field of mining to use all their efforts for the best possible formation of " legal engineers" or " Engineer lawyers " so that from this point of view, it can be more and more productive in this regard. By this way further economic benefits will be achieved in the country.

آیا تاکنون در فعالیت‌های معدنی به ضرورت پرداختن به دوگانه‌ی علوم انسانی و فنی و مهندسی اندیشیده‌اید؟

به این نکته که یک مهندس معدن یا یک زمین‌شناس می‌بایست چقدر قائل به دانستن قوانین حوزه‌ی کاری خود باشد؟ و بالعکس یک حقوق دان در قالب اشتغال به قضاوت، وکالت، کارشناسی و مشاوره حقوقی تا چه اندازه می‌تواند جهت انجام فعالیت‌های حرفه‌ای خود به مسائل فنی حوزه‌ی معادن آشنایی و تسلط داشته باشد؟ هرچند امروزه با پیشرفت علوم و در شاخه‌های مختلف، یک موضوع به رشته‌های تخصصی بیشتر از قبل تقسیم شده است؛ اما عملکرد حرفه‌ای و پیشرفته‌تر در بعضی از موارد تلفیق برخی رشته‌های حتی ناممکن را نیز باعث گردیده است. همان‌طور که گرایش‌های حقوق محیط‌زیست، حقوق ورزشی، حقوق تجارت بین‌الملل، حقوق نفت و غیره که در سال‌های نه‌چندان دور شکل گرفته، شرح و بسط پیدا کرده است. به نظر می‌رسد، ضرورت دارد حداقل در کشور عزیزمان ایران و با توجه به در هم تنیدگی مسائل فنی مربوط به معدن کاری با مبانی حقوقی، ضمن عطف توجه بیشتر فعالین محترم معدنی به مسائل حقوقی، بخشی از حقوق دانان محترم نیز به صورت خاص نسبت به آشنایی با مبانی معدن کاری اهتمام ورزند؛ همچنین لازم است فعالین فعلی حوزه‌ی معادن در بخش‌های دولتی و خصوصی نیز نسبت به یادگیری مبانی حقوقی فعالیت‌های حرفه‌ای خود تلاش بیشتری نسبت به قبل معمول نمایند.

دکتر عباسعلی دریانی

سر دبیر ماهنامه معدن و حقوق معادن

امنیت در معدن و ضرورت صیانت از حقوق معدن کاران

همان‌طور که در سومین نشریه‌ی ماهنامه با سرفصل امنیت معدن و ضرورت صیانت از حقوق معدن کاران توضیح داده شد به‌نظر می‌رسد جهت اجرایی شدن ساختار امنیت در معدن و تعریف موضوع حفاظت از حقوق معدن کاران نیازمند اتخاذ راهکارهای گوناگون هستیم.

گرچه موادی از قانون معادن، مصوب ۱۳۷۷/۲/۲۷ و اصلاحات بعدی آن و یا آیین‌نامه‌ی اجرایی قانون معادن جست‌وجوگر یخته مواردی را جهت حفظ امنیت در معدن و حقوق معدن کاران دارد؛ ولی متأسفانه قاطبه‌ی قضات محترم به‌لحاظ تخصصی بودن موضوع معدن و عدم وجود ساختار مشخص در تبیین شرح وظایف کارگزاران دولتی، آگاهی لازم را ندارند و همواره اجرای آن تعداد از مواد قانون معادن با ابهامات اجرایی و مدیریتی در نحوه‌ی بستر سازی مقوله امنیت در حوزه‌ی کاری معادن و صیانت از حقوق معدن کاران مواجه است؛ همچنین در خصوص نهادینه شدن حس امنیت در فکر معدن کاران، ایجاد بستر مناسب جهت حصول آرامش آنان، امنیت به معنای متعارف خود و آنچه که مورد نیاز این قشر عظیم است هیچ‌گونه اقدامی نگردیده است.

در واقع با اهتمام کارگزاران و مدیران بخش معدن و اجرای وظایف قانونی آنان، کمک مستمر در آگاه‌سازی معدن کاران به حقوق آتی خود و حمایت همه‌جانبه از آنان مورد توجه است؛ به‌رحال همه‌ی افراد درگیر در این بخش می‌دانند چنانچه حمایت قانونی و میدانی نسبت به این گروه انجام نپذیرد، توسعه‌ی معدن و رونق اقتصادی در این بخش انجام‌پذیر نخواهد بود.

اغلب معدن کاران در زمان ارائه‌ی طرح اکتشاف و یا بستر سازی فیزیکی اکتشافی و متعاقباً صدور پروانه و اجرای فعالیت‌های معدنی، دغدغه‌های زیادی دارند؛ بنابراین ضرورت دارد بخش حاکمیت در معدن با همه‌ی کارگزاران دولتی خود و بخش حاکمیت قضایی با همه‌ی جایگاه خود و کارگزاران امنیتی و حتی بخش خصوصی معدن با اهتمام شایسته کمر همت بسته و حمایت خود را جهت رفع این دغدغه‌ها

اعلام کنند. البته گاهی اوقات برخی از این بخش‌ها در ایفای وظایف قانونی خود کوتاهی می‌نمایند که قطعاً باعث آسیب جدی به قشر عظیم معدن کاران خواهد شد؛ لذا برای تشریح نحوه‌ی امنیت و اجرایی شدن آن و مقوله‌ی صیانت از حقوق معدن کاران نباید صرفاً به موادی از قانون معادن اکتفا کرد؛ البته دستگاه قدرتمند قضا می‌تواند با آموزش‌های میدانی به قضات محترم، توسعه و ترویج اطلاعات معدن، نهادینه شدن شناخت امور معدنی و تخصصی نمودن رسیدگی‌های قضایی، باورهای قضات محترم را به واقعیت‌های امر معدن نزدیک کند تا در نهایت بتوان از حمایت‌های قانونی آن‌ها بهره جست.

اینکه یک قاضی در ملاحظه‌ی پرونده‌های امور معدنی با نگرش واحد مانند دیگر پرونده‌های عمومی خود رسیدگی و انشای رأی نماید و یا با نگاه تخصصی و با اشراف کامل بر مقررات معدنی که قبلاً با آموزش‌های کارگاهی تقویت گردیده است، رسیدگی تخصصی کند قطعاً بزرگ‌ترین رهاورد امنیت در بخش معدن را کلید خواهد زد؛ زیرا اکثر معدن کاران در مواجهه با دستگاه قضا و در رسیدگی مجدد و مکرر پرونده‌هایشان از نحوه‌ی رسیدگی، تشریفات آیین دادرسی و عدم اطلاع و آگاهی کامل قاضی پرونده به امور معدن گله‌مند هستند؛ در نتیجه رسیدگی غیر تخصصی و بدون اشراف و آگاهی از ساختار معدن و قوانین حاکم بر آن توسط قاضی، ناخواسته بزرگ‌ترین لطمه را به این قشر عظیم وارد می‌نماید و اینجاست که فقدان امنیت یا عدم صیانت از حقوق معدن کاران مشهود می‌گردد.

اغلب خوانندگان محترم این مقاله در طول زمان، جست‌وجوگر یخته درگیر موارد قضایی این‌چنینی بوده‌اند و بعضاً گله‌هایی در نحوه‌ی رسیدگی و جمع‌آوری ادله، نوع استنباط قضایی و نتیجتاً رسیدگی بدون لحاظ مقررات حاکم بر معدن داشته‌اند که موجب گله‌مندی و نهایتاً بدبینی نسبت به عملکرد دستگاه قضا و کارگزاران بخش حاکمیت می‌گردد؛ البته می‌توان با آموزش مداوم قضات ارجمند و برگزاری کلاس‌های آموزش کارگاهی و گفت‌وگوهای نغزینفر در

استان‌ها این آسیب بزرگ را نسبتاً بهبود بخشید؛ بنابراین دغدغه‌ی حاکمیت در بخش معدن و تمام مجموعه‌ی کارگزاران در کل کشور می‌بایست بهبودبخشی آسیب‌های ناشی از عدم ایجاد ارتباط مناسب فی‌مابین بخش حاکمیت و بخش خصوصی در معدن و معدن کاران با مجموعه‌ی قضا باشد.

بنابراین اگر بتوانیم مقوله‌ی مذکور را حاکمیت بخشیم و آن را نهادینه کنیم، قطعاً شاهد امنیت توأم با صیانت از حقوق معدن کاران خواهیم بود.

باتوجه به اینکه صیانت از حقوق معدن کاران به‌عنوان یک ضرورت از دیرباز در خانه معدن ایران احراز می‌شود؛ ولی فقدان وجود موضوع داوری در امور حقوقی، میانجیگری در امور کیفری و آموزش معدن کاران در بخش آشنایی با حقوق خودشان نمایان بود؛ بنابراین راه‌اندازی نشریه وزینی که بتواند منادی نظرات معدن کاران و انعکاس‌دهنده‌ی مشکلات آن‌ها باشد یا اینکه عامل بستر سازی آموزش عالی در امور حقوقی برای قشر عظیم معدن کاران و متصدیان امور معدنی باشد و همچنین راه‌اندازی مؤسسه داوری، میانجیگری و مشاوره‌ی امور حقوقی صمتمای می‌تواند راهگشا باشد؛ لازم به ذکر است که کارگزاران و مدیران دارای جایگاه حقوقی در بخش خانه معدن ایران هیچ‌گونه امتیاز مادی را برای این مجموعه در نظر نگرفتند و صرفاً با همیاری و همکاری اهتمام در توسعه‌ی داوری و میانجیگری نمودند. در نتیجه؛ آموزش، ترویج فرهنگ ناب و سازش به‌عنوان عالی‌ترین جایگاه که ملهم از فقه امامیه است همراه با ترویج داوری به‌جای رسیدگی قضایی که منجر به اختتام اختلافات می‌شود، می‌تواند در صیانت از حقوق معدن کاران و حل اختلافات آن‌ها مؤثر باشد. در شماره‌های بعدی در بحث مقوله‌ی امنیت، صیانت از حقوق معدن کاران، جایگاه داوری، حاکمیت بخشیدن بر نهاد داوری در مقوله‌ی معدن و حل‌وفصل خصومت ناشی از قراردادهای و غیر قراردادهای در بین معدن کاران مفصلاً بحث خواهد شد.

دکتر علیرضا خلیل زاده

رئیس هیات تخصصی صنایع و بازرگانی دیوان عدالت اداری

بررسی جرایم مرتبط با معدن

معدن از یک سو به عنوان اموال عمومی، بخشی از انفال هستند که اداره‌ی آن‌ها در اختیار حاکمیت قرار دارد و از سوی دیگر؛ پس از صدور پروانه بهره‌برداری معدن و واگذاری حق استخراج ماده معدنی به دارنده پروانه مواد معدنی استخراج‌شده به عنوان دارایی شخص دارنده پروانه تلقی می‌شود؛ این ویژگی دوگانه موجب شده است تا ابهاماتی در خصوص نحوه برخورد قضایی و حقوقی با جرایم کیفی مرتبط با معدن و شیوه تعیین مجازات این جرایم پیش بیاید؛ ابهام مذکور تا حدی است که گاه قانون‌گذار نیز به این سردرگمی مبتلا شده و در بیان نوع جرم و مجازات آن به بیان مبهم حکم اکتفا کرده و این امر ابهامات موجود را تشدید کرده است. در قانون اصلاحی قانون معادن مصوب ۱۳۹۰، قانون‌گذار در مواد ۱۹ و ۲۶ اقدام به جرم‌انگاری موضوعات مرتبط با معدن و تعیین مجازات برای این اعمال نموده است که ذیلًا به بررسی مختصر این مواد و تا حد امکان رفع ابهام از آن‌ها می‌پردازیم.

ماده ۱۹ قانون اصلاحی قانون معادن:

هرکس بدون اخذ پروانه اکتشاف یا بهره‌برداری و یا اجازه برداشت اقدام به حفاری‌های اکتشافی، استخراج، برداشت و بهره‌برداری مواد معدنی نماید، متصرف در اموال عمومی و دولتی محسوب می‌شود و با او برابر قوانین و مقررات مربوط رفتار خواهد

شد؛ در این موارد مأموران انتظامی موظف هستند حسب درخواست وزارت معادن و فلزات بلافاصله از این‌گونه عملیات جلوگیری و متهم یا متهمان را برای صدور حکم به مراجع قضائی معرفی نمایند، وزارت معادن و فلزات مکلف است ضمن انجام اقدامات لازم، به‌موقع درخواست ضرر و زیان ناشی از جرم را به مرجع قضائی مربوط تسلیم نماید.

تبصره ۱- این‌گونه اقدامات از مصادیق جرم مشهود است و نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران مکلف است وظایف قانونی خود را در این موارد انجام دهد.

تبصره ۲- هرگونه تصرف اشخاص حقیقی یا حقوقی در محدوده دارای مجوز عملیات معدنی بدون داشتن حکم از مراجع قضائی، تصرف عدوانی محسوب می‌شود؛ در این موارد نیروی انتظامی موظف است حسب درخواست دارندگان مجوز یا وزارت صنعت، معدن و تجارت بلافاصله نسبت به رفع تصرف و مزاحمت اقدام و متهم یا متهمان را به مراجع قضائی معرفی نماید.

تبصره ۳- مزاحمت اشخاص حقیقی یا حقوقی به نحوی که مانع عملیات معدنی شود، جرم تلقی و مجرم ضمن جبران خسارت به حبس از یک تا شش ماه و یا پرداخت جریمه نقدی معادل دوبرابر خسارت وارده محکوم می‌شود.

نکات کلی حقوقی در خصوص ماده ۱۹:

الف: متن صدر ماده ۱۹ مصوب سال ۱۳۷۷ است و

تبصره‌های ذیل آن در سال ۱۳۹۰ به متن اصلی الحاق شده است.

ب: ماهیت جرم موضوع مندرج در صدر ماده ۱۹ با ماهیت جرایم موضوع تبصره‌های ۲ و ۳ این ماده متفاوت است.

ج: واژه (هرکس) مندرج در صدر ماده ۱۹ سهواً به کار برده شده است و بهتر بود به جای آن از واژه (شخص) استفاده می‌شد تا این ابهام که ماده ۱۹ صرفاً ناظر بر اشخاص حقیقی است پیش نیاید؛ ولی در هر حال به نظر می‌رسد منظور قانون‌گذار از عبارت مزبور (هر شخص) است، اعم از شخص حقیقی یا حقوقی.

تحلیل حقوقی ماده ۱۹:

به موجب صدر ماده ۱۹ قانون اصلاح قانون معادن،

هرکس (شخص) بدون اخذ پروانه اکتشاف یا

بهره‌برداری و یا اجازه برداشت اقدام به حفاری‌های

اکتشافی، استخراج، برداشت و بهره‌برداری مواد

معدنی نماید، متصرف در اموال عمومی و دولتی

محسوب می‌شود و با او برابر قوانین و مقررات

مربوط رفتار خواهد شد؛ براین اساس، فعالیت معدنی

بدون مجوز به هر صورت آن تصرف در اموال عمومی

محسوب شده است و مجازات این اقدام به مقررات

مربوط احاله و ارجاع شده است.^۱ جرم تصرف در

اموال عمومی و دولتی در سایر قوانین، تنها در ماده

۵۹۸ قانون مجازات اسلامی (کتاب پنجم، بخش تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده) بیان شده است؛ لیکن با توجه به حکم مندرج در ماده ۵۹۸ به نظر می‌رسد جرم موضوع صدر ماده ۱۹ با جرم موضوع ماده ۵۹۸ انطباق کامل از حیث ارکان و شرایط ندارد.

ماده ۵۹۸ قانون مجازات اسلامی چنین مقرر می‌دارد:

هریک از کارمندان و کارکنان ادارات، سازمان‌ها، شوراهای، شهرداری‌ها، مؤسسات، شرکت‌های دولتی و یا وابسته به دولت و نهادهای انقلابی، بنیادها و مؤسساتی که زیر نظر ولی فقیه اداره می‌شوند، دیوان محاسبات و مؤسساتی که به کمک مستمر دولت اداره می‌شوند، دارندگان پایه قضایی و به‌طور کلی اعضا و کارکنان قوای سه‌گانه و همچنین نیروهای مسلح و مأمورین به خدمات عمومی اعم از رسمی و غیررسمی وجوه نقدی، مطالبات، حواله‌جات، سهام و سایر اسناد، اوراق بهادار یا سایر اموال متعلق به هریک از سازمان‌ها و مؤسسات فوق‌الذکر یا اشخاصی که برحسب وظیفه به آن‌ها سپرده شده است، مورد استفاده غیرمجاز قرار دهد، بدون آن که قصد تملک آن‌ها را به نفع خود یا دیگری داشته باشد و همچنین در صورتی که به‌علت اهمال یا تفریط موجب تضییع اموال و وجوه دولتی گردد یا آن را به مصارفی برساند که در قانون اعتباری برای آن منظور نشده یا در غیر مورد معین یا زائد بر اعتبار مصرف نموده باشد، متصرف غیرقانونی

محسوب و علاوه بر جبران خسارات وارده و پرداخت اجرت‌المثل به شلاق تا ۷۴ ضربه محکوم می‌شود و در صورتی که منتفع شده باشد علاوه بر مجازات مذکور به جزای نقدی معادل مبلغ انتفاعی محکوم خواهد شد.

براین اساس، وجود دو شرط برای تحقق جرم تصرف در اموال عمومی و دولتی موضوع ماده ۵۹۸ ضروری به نظر می‌رسد:

شرط اول اینکه مرتکب قطعاً باید کارمند دولت باشد و شرط دوم اینکه مال موضوع جرم به‌سبب وظیفه به وی سپرده شده باشد؛ درحالی که به موجب ماده ۱۹ قانون معادن هرکس بدون مجوز اقدام به فعالیت معدنی نماید مجرم شناخته شده است و وجود دو شرط مندرج در ماده ۵۹۸ برای تحقق این جرم لازم نیست؛ این ابهام از آنجا ناشی می‌شود که قانون‌گذار در ماده ۱۹ مرتکب را متصرف غیرقانونی اموال عمومی محسوب نموده است و مرجع فعل مزبور به عبارت (هرکس) برمی‌گردد و چون در ماده ۱۹ مجازاتی برای این عمل تعیین نشده است این امکان که ما عبارت «محسوب می‌شود» را صرفاً به مجازات عمل فعالیت معدنی بدون مجوز انصراف دهیم با ظاهر ماده ۱۹ و قواعد قانون‌نویسی موجه به نظر نمی‌رسد و همین بیان قانون‌گذار موجب ایجاد ابهام شده است؛ درهرحال باتوجه به صراحت بیان قانون‌گذار و برای رفع ابهام ناگزیر هستیم تا ماده ۱۹ را به نحوی تفسیر کنیم که هم هدف قانون‌گذار از جرم‌انگاری

ماده ۱۹ تأمین شود و هم تعارض میان ماده ۱۹ قانون معادن و ماده ۵۹۸ قانون مجازات اسلامی تا حد ممکن رفع شود. به نظر می‌رسد از دو طریق می‌توان این ابهام را رفع نمود:

نظر اول اینکه بگوییم منظور قانون‌گذار از ذکر عنوان (تصرف در اموال عمومی) ارجاع موضوع به ماده ۵۹۸ قانون مجازات اسلامی نبوده است و با توجه به اینکه در ماده ۶۹۰ قانون مزبور نیز تصرف اموال عمومی و دولتی جرم اعلام و برای آن مجازات تعیین شده است!

قانون‌گذار به‌صورت عام و حکم کلی موضوع فعالیت معدنی بدون مجوز را جرم اعلام و به مقررات عام ارجاع داده است و منظور وی از عنوان (تصرف اموال عمومی) در ماده ۱۹، حکم خاص موضوع مذکور در ماده ۵۹۸ نبوده است. با این تفسیر، می‌توانیم مجازات مقرر در ماده ۶۹۰ را برای عمل موضوع ماده ۱۹ قانون معادن اعمال کنیم و تعارض شرایط تحقق جرم خاص موضوع ماده ۵۹۸ با جرم موضوع ماده ۱۹ نیز پیش نمی‌آید. در توجیه این نظر می‌توان گفت؛ باتوجه به اینکه صدر ماده ۱۹ مصوب ۱۳۷۷ بوده و قانون‌گذار در تبصره ۲ الحاقی این ماده که مصوب سال ۱۳۹۰ است صراحتاً عنوان تصرف عدوانی را در جرم‌انگاری فعل موضوع تبصره بیان نموده و این بیان قانون‌گذار اماره‌ای بر این است که منظور از تصرف اموال عمومی صدر ماده نیز تصرف عدوانی موضوع ماده ۶۹۰ بوده است. نظر دوم اینکه حکم صدر ماده ۱۹ را این‌گونه

۱ ماده ۶۹۰- هرکس به‌وسیله صحنه‌سازی از قبیل پی‌کنی، دیوارکشی، تغییر حدفاصل، امحای مرز، کرت‌بندی، نهرکشی، حفر چاه، غرس اشجار و زارعت و امثال آن به تهیه آثار تصرف در اراضی مزروعی اعم از کشت‌شده یا در آیش زراعی، جنگل‌ها و مراتع ملی شده، کوهستان‌ها، باغ‌ها، قلمستان‌ها، منابع آب، چشمه‌سارها، انهار طبیعی و پارک‌های ملی، تأسیسات کشاورزی و دامداری و دام‌پروری و کشت و صنعت و اراضی موات و بایر و سایر اراضی و املاک متعلق به دولت یا شرکت‌های وابسته به دولت یا شهرداری‌ها یا اوقاف و همچنین اراضی و املاک و موقوفات و محبوسات و اثاث باقیه که برای مصارف عام‌المنفعه اختصاص یافته یا اشخاص حقیقی یا حقوقی به‌منظور تصرف یا ذی‌حق معرفی کردن خود یا دیگری، مبادرت نمایند یا بدون اجازه سازمان حفاظت محیط‌زیست یا مراجع ذی‌صلاح دیگر مبادرت به عملیاتی نمایند که موجب تخریب محیط‌زیست و منابع طبیعی گردد یا اقدام به هرگونه تجاوز و تصرف عدوانی یا ایجاد مزاحمت یا ممانعت از حق در موارد مذکور نمایند به مجازات یک ماه تا یک سال حبس محکوم می‌شود.

دادگاه موظف است حسب مورد رفع تصرف عدوانی یا رفع مزاحمت یا ممانعت از حق یا اعاده وضع به حال سابق نماید.

تبصره ۱- رسیدگی به جرائم فوق‌الذکر خارج‌ازنوبت به عمل می‌آید و مقام قضایی با تنظیم صورت‌مجلس دستور متوقف ماندن عملیات متجاوز را تا صدور حکم قطعی خواهد داد.

تبصره ۲- در صورتی که تعداد متهمان سه نفر یا بیشتر باشد و قرائن قوی بر ارتکاب جرم موجود باشد قرار بازداشت صادر خواهد شد، مدعی می‌تواند تقاضای خلعید و قلع بنا و اشجار و رفع آثار تجاوز را بنماید.

در خارج از محدوده مجوز خود می‌نماید، چه اینکه

این تجاوز به خارج از محدوده تعریف شده در پروانه

در روی زمین باشد یا در زیر زمین.

نکته دیگر در خصوص ماده ۲۶ این است که اگرچه متن ماده ۲۶ در سال ۱۳۹۰ اصلاح شده است؛ لیکن قانون‌گذار با همان ادبیات و بیان متن صدر ماده ۱۹ این عمل را تحت عنوان تصرف در اموال عمومی محسوب نموده است. با این وصف، همان ایرادات و مطالبی که در مورد متن صدر ماده ۱۹ بیان شد، در مورد ماده ۲۶ نیز می‌توان بیان نمود. البته به نظر می‌رسد در ماده ۲۶ نیز اعمال مجازات ماده ۶۹۰ قانون مجازات اسلامی موجه‌تر باشد.

نکته قابل‌ذکر دیگر در خصوص مواد ۱۹ و ۲۶ این است که بنا بر حکم مندرج در قسمت اخیر متن صدر ماده ۱۹ «وزارت معادن و فلزات مکلف است ضمن انجام اقدامات لازم، به‌موقع درخواست ضرر و زیان ناشی از جرم را به مرجع قضائی مربوط تسلیم نماید.»

این تکلیف به‌صورت مطلق و عام شامل تمامی عناوین مذکور در صدر و تبصره‌های ماده ۱۹ و حکم ماده ۲۶ است و مبنای آن اختیار حاکمیت در اداره انفال و معادن به‌موجب اصل چهارم و پنجم قانون اساسی و ماده ۲ قانون اصلاح قانون معادن است؛ در این خصوص، تکلیف وزارت صنعت، معدن و تجارت مبنی بر مطالبه خسارت وارده به معادن منصرف از این است که دارنده پروانه فعالیت معدنی چنین دعوایی در دادگستری مطرح نموده باشد یا خیر. به‌عبارت‌دیگر، حتی اگر دارنده پروانه بهره‌برداری معدن در خصوص تبصره ۲ و ۳ ماده ۱۹ دعوای مطالبه خسارت طرح نموده باشد، تکلیف وزارت صمت در طرح دعوی مطالبه خسارت از بین نمی‌رود؛ از سوی دیگر، با توجه به حکم مندرج در اصل ۱۳۹ قانون اساسی استرداد دعوی مطالبه خسارت وارده به معادن یا صلح این دعوی یا رجوع به داور ممنوع و خارج از اختیار وزارت صمت است.

حکم تبصره ۲ خارج بوده و با توجه به اینکه مواد معدنی به‌موجب پروانه بهره‌برداری متعلق به دارنده پروانه بوده و دارای ارزش مالی هستند؛ لذا منعی برای تلقی این اقدام به‌عنوان سرقت وجود ندارد.

به‌موجب تبصره ۳ ماده ۱۹، مزاحمت اشخاص حقیقی یا حقوقی به‌نحوی که مانع عملیات معدنی شود، جرم تلقی و مجرم ضمن جبران خسارت به حبس از یک تا شش ماه و یا پرداخت جریمه نقدی معادل دو برابر خسارت وارده محکوم می‌شود. قانون‌گذار در تبصره ۳ اقدام به جرم‌انگاری نموده و به‌صراحت مجازات جرم مزبور را نیز تعیین کرده است؛ اگرچه عنوان مزاحمت در ماده ۶۹۰ نیز بیان شده است، قانون‌گذار ترجیح داده تا در تبصره ۳ ماده ۱۹ با جرم‌انگاری خاص موضوع برای معادن، مجازات دیگری نیز برای این بزه تعیین نماید.

به‌موجب ماده ۲۶ قانون معادن، محدوده‌های مربوط به اکتشاف، استخراج و انباشت و بهره‌برداری مواد معدنی و دفع مواد باطله واقع در منابع ملی بنا به تقاضای وزارت صنعت، معدن و تجارت توسط سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور ثبت می‌گردد. مساحت این محدوده‌ها که در مجوز صادرشده قید می‌شود به عرصه عملیاتی معدن مربوط است و تا پایان عمر، معدن به‌صورت اموال عمومی در اختیار وزارت صنعت، معدن و تجارت قرار دارد. «هرگونه عملیات خارج از موارد مندرج در مجوزهایی که صادر می‌شود به‌منزله تصرف در اموال عمومی محسوب می‌شود.»

متن ماده ۲۶ در واقع ادامه متن صدر ماده ۱۹

(مصوب ۱۳۷۷) است؛ با این تفاوت که ماده ۲۶

ناظر بر مواردی است که شخص دارنده پروانه

فعالیت معدنی از حدود مندرج در پروانه که در این

ماده از آن به عرصه عملیاتی معدن تعبیر شده است،

تجاوز می‌کند و اقدام به فعالیت معدنی در خارج از

محدوده ماده از آن به عرصه عملیاتی معدن تعبیر

شده است، تجاوز می‌کند و اقدام به فعالیت معدنی

تفسیر کنیم که قانون‌گذار در عبارت (تصرف در اموال عمومی محسوب می‌شود) در ماده ۱۹ صرفاً از حیث مجازات این عمل را تصرف در اموال عمومی محسوب نموده است و نه در ارکان حقوقی احراز جرم؛ به این نحو که فعل مجرمانه را در ماده ۱۹ تعریف نموده و مجازات آن را به مجازات تصرف در اموال عمومی ارجاع داده است و بر این اساس مجازات ماده ۵۹۸ در خصوص جرم ماده ۱۹ قابل اجرا است؛ لیکن این تفسیر با اصول قانون‌نویسی و ظاهر عبارات ماده ۱۹ و اماره مذکور در تبصره ۲ این ماده کمی دور از ذهن به‌نظر می‌رسد و توجیه آن مشکل‌تر از توجیه مذکور در نظر اول است؛ لذا به‌نظر می‌رسد رفع ابهام از این دو ماده با نظر اول قابل توجیه‌تر باشد.

در تبصره ۲ ماده ۱۹ هرگونه تصرف اشخاص حقیقی یا حقوقی در محدوده دارای مجوز عملیات معدنی بدون داشتن حکم از مراجع قضایی، تصرف عدوانی محسوب شده است و این تبصره که اصلاحی و الحاقی سال ۱۳۹۰ به قانون معادن است، به‌صراحت هرگونه تصرف اشخاص در محدوده‌های دارای مجوز عملیات معدنی را مشمول حکم ماده ۶۹۰ قانون مجازات اسلامی قرار داده است. حکم تبصره ناظر بر مواردی است که پروانه بهره‌برداری معدن در محدوده خاصی به‌نام شخصی صادر شده است و دیگری با ادعای حق در محدوده معدنی بدون اینکه این حق مستند به حکم قضایی باشد، محدوده معدن را تصرف نماید؛ این تصرف، عدوانی محسوب و مجازات آن بر اساس ماده ۶۹۰ تعیین می‌شود. نکته قابل‌ذکر در این تبصره، این است که حکم تبصره ۲ صرفاً ناظر بر تصرف بدون حکم قضایی مدعی حق در محدوده معدنی است و شامل اقدامات دیگری مانند سرقت مواد معدنی نمی‌شود؛ به‌عبارت‌دیگر، چنانچه شخص دارای پروانه بهره‌برداری معدن، مواد معدنی را استخراج و در محدوده معدن دپو (انبار) و یا بارگیری نماید و قبل از انتقال این مواد شخص دیگری اقدام به ربودن مواد معدنی مزبور نماید، موضوع از شمول

دکتر مسعود منصور

دبیر اجرایی و مشاور محیط زیست و منابع طبیعی

خانه معدن ایران

مناطق چهارگانه محیط زیست و چالش‌های مالکیت و

حقوق مالکانه

توسعه کشور هم ضرورتی منطقی و اساسی است و هم خواست مردم و مسئولین کشور. بدون شک یکی از محوره‌های اساسی این توسعه، فعالیت‌های معدنی به‌ویژه صنایع و فرآورده‌های آن است؛ از طرف دیگر حفظ محیط‌زیست و منابع طبیعی تجدیدشونده به‌عنوان اساسی‌ترین حق مردم و جامعه نیز می‌بایست در مسیر توسعه‌یافتگی مورد توجه جدی قرار گیرد و این یعنی اهتمام ویژه و اساسی به مفهوم توسعه پایدار. در همین راستا و بر اساس نظر و درخواست مدیرمسئول و سردبیر محترم ماهنامه معدن و حقوق معادن، مقرر شد قسمتی در ماهنامه مذکور تحت عنوان محیط‌زیست و منابع طبیعی ایجاد و در خصوص مسائل مرتبط با محیط‌زیست و منابع طبیعی به‌ویژه در امور ذی‌ربط با معدن و حقوق معدن، نکات و مواردی را متذکر شویم. امیدواریم آنچه به رشته تحریر در خواهد آمد، در جهت توسعه فعالیت‌های معدنی سبز توأم با حفظ محیط‌زیست و منابع طبیعی مؤثر واقع گردد.

برای اولین بحث در سلسله مطالبی که ان‌شاءالله نگارش می‌شود، نگاهی اجمالی به مفهوم محیط‌زیست و مناطق چهارگانه خواهیم داشت:

الف. محیط‌زیست و مفهوم آن:

برخی از نویسندگان محیط‌زیست را «هوا، خاک، آب، گیاه، جنگل، بیشه، مرتع، دریا، دریاچه،

رودخانه، چشمه، آبریزان، حیوانات، کوه، دشت، جلگه، کویر، شهر و ده و غیره» تعریف نموده‌اند (کیس، لانگ و سند، ۱۳۹۲، ص ۵).

در اکثر فرهنگ لغات، عبارت محیط‌زیست را به دو بخش مجزا تقسیم نموده‌اند: ۱. محیط ۲. زیست.

۱. محیط به معنای آنچه بخش، ناحیه یا موقعیتی را احاطه می‌کند؛ به‌عبارت‌دیگر، محیط یعنی احاطه کردن و نتیجه آن.

۲. زیست؛ یعنی آنچه شخص برای زنده ماندن نیاز دارد؛ به‌عبارت‌دیگر، زیست را می‌توان مجموعه‌ای از عوامل دانست که زندگی و حیات را فرا گرفته است.

از طرف دیگر، برخی محیط‌زیست در دو مفهوم بکار برده‌اند، یکی مفهومی است که از علوم طبیعت ناشی می‌شود و در آن با جوامع انسانی با بینش اکولوژیک برخورد می‌شود و در مفهوم دوم محیط‌زیست از علوم معماری و شهرسازی ناشی می‌شود و در رابطه با تعاملی است که بین ساختمان و محیطی که در آن ایجاد می‌شود، وجود دارد (تقی‌زاده ۱۳۹۷، ص ۷ و ۸).

برخی دیگر، محیط‌زیست را این‌گونه تعریف نموده‌اند: «مجموعه شرایط و عوامل خارجی مؤثر بر زیست، رشدنمو و سلامتی انسان و سایر جانداران و گیاهان» به‌عبارت‌دیگر «محیط‌زیست مجموعه پدیده‌هایی است که انسان و سایر موجودات را احاطه کرده و با یکدیگر در کنش متقابل هستند»

(مشهدی ۱۳۸۹، ص ۱۱۲).

باتوجه به توضیحات فوق، مفهوم محیط‌زیست چه از نظر لغوی و چه به‌لحاظ واقعیت آن، دربرگیرنده کل فضای حیات در کره خاکی است؛ یعنی این محیط‌زیست است که در درون خود، سایر محیط‌ها را جای داده است.

بنابراین، مقوله محیط‌زیست، مقوله حیات‌وممات انسان و سایر جانداران است؛ لذا برای ادامه حیات و زیستن باید عوامل مؤثر بر رشدنمو و سلامتی موجودات زنده را حفظ نمود و این، یعنی حفظ محیط‌زیست.

علاوه بر ضرورت‌های منطقی برای حفظ محیط‌زیست، تعالیم آسمانی و به‌خصوص دین مبین اسلام نیز بر این مهم تأکیدات فراوانی دارد، تقریباً حدود ۱۰۰۰ آیه از قرآن مجید به‌نوعی بر مفهوم طبیعت، منابع طبیعی و محیط‌زیست، اشاره و تأکید دارد. آیه ۵۳ سوره مبارکه طه برای توجه به این اهمیت کفایت دارد^۱.

همچنین در اصل ۵۰ قانون اساسی^۲ اهمیت حفظ محیط‌زیست در عالی‌ترین و ممتازترین قانون کشور مورد تأکید قرار گرفته است.

ب. مناطق چهارگانه محیط‌زیست، مبانی و نگاهی به آخرین وضعیت آن در ایران:

به‌لحاظ حقوقی و مقررات، اولین ردپای مناطق چهارگانه را باید در قانون شکار ایران مصوب ۱۳۳۵

^۱ آیه ۵۳ سوره مبارکه طه: همان خدایی که زمین را آسایشگاه شما قرار داد و در آن راه‌ها برای شما پدید آورد؛ و هم از آسمان آب نازل کرد تا به آن آب آسمانی، انواع نباتات مختلف از زمین برویانیدیم.

^۲ اصل ۵۰ قانون اساسی: در جمهوری اسلامی، حفاظت محیط زیست که نسل امروز و نسل‌های بعد باید در آن حیات اجتماعی رو به رشدی داشته باشند، وظیفه عمومی تلقی می‌گردد. از این رو فعالیت‌های اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط زیست یا تخریب غیرقابل جبران آن ملازمه پیدا کند، ممنوع است.

قراردادن این طبقه‌بندی و در نظر گرفتن طبقه میراث طبیعی جهانی که برنامه آن توسط یونسکو با همکاری آی‌یوسی‌ان پیگیری می‌شود و با توجه به شرایط طبیعی و مدیریتی محیط طبیعی کشور خود، طبقات حفاظتی مخصوص به خود را تعیین می‌نمایند.

همان گونه که اشاره شد در کشور جمهوری اسلامی ایران نیز بر اساس بند الف ماده ۳ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست چهار طبقه شامل: پارک ملی، آثار طبیعی ملی، پناهگاه حیات وحش و منطقه حفاظت شده. مطابق فرآیندی که به اجمال در ذیل ارائه می‌شود، تعیین و تصویب می‌گردند:

۱. انتخاب و پیشنهاد بخشی از پهنه کشور با رعایت تعاریف مندرج در مواد ۲ تا ۵ آیین اجرایی قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست توسط سازمان حفاظت محیط زیست به همراه نقشه دقیق از منطقه مورد نظر با مقیاس مناسب
۲. استعلام از وزارت جهاد کشاورزی و وزارت صمت توسط سازمان حفاظت محیط زیست و نیز رعایت ماده ۲۷ قانون شکار و صید
۳. طرح و تصویب موضوع در شورای عالی محیط زیست
۴. آگهی

یادآور می‌شود، شورای عالی محیط زیست شورایی است مرکب از:

- رئیس جمهور (رئیس شورا)، رئیس سازمان حفاظت محیط زیست (دبیر شورا) و وزیر کشور، جهاد کشاورزی، صمت، راه و شهرسازی، بهداشت درمان و آموزش پزشکی، رئیس سازمان برنامه بودجه و چهار نفر از اشخاص یا مقامات ذی صلاح به پیشنهاد رئیس سازمان محیط زیست و تصویب رئیس جمهور که برای مدت سه سال منصوب می‌شوند.
- انشا الله در شماره‌های بعدی به مقررات ناظر بر فعالیت‌های معدنی در این مناطق خواهیم پرداخت.

چهارگانه در ادبیات حقوق محیط زیست ایران شکل گرفت.

مناطق چهارگانه محیط زیست به تفکیک در مواد ۲ تا ۵ آیین‌نامه اجرایی^۲ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۱۳۵۴ و اصلاحات بعدی آن تعریف شده است.

لازم به ذکر است که تا پایان سال ۱۴۰۰:

۳۲ پارک ملی به مساحت ۲۰۷۵۱۱۵ هکتار
 ۴۰ اثر طبیعی ملی به مساحت ۴۰۹۸۳ هکتار
 ۵۴ پناهگاه حیات وحش به مساحت ۶۱۳۳۰۲۶ هکتار
 ۱۸۳ منطقه حفاظت شده به مساحت ۱۰۷۱۴۰۳۵ هکتار

به‌عنوان مناطق چهارگانه در ایران تعیین و تصویب شده است؛ یعنی تا پایان سال ۱۴۰۰ مجموعاً ۳۰۹ منطقه، به مساحت ۱۸/۹۰۰/۰۰۰ هکتار معادل ۱۱/۵ درصد مساحت کشور تعیین شده و قرار است تا حدود ۱۷ درصد از عرصه کشور گسترش یابد. یادآور می‌شود در سال ۱۹۷۸ نخستین راهنما و دستورالعمل طبقه‌بندی مناطق، توسط آی‌یوسی‌ان^۴ معرفی و منتشر گردید. اساس این طبقه‌بندی، یکسان‌سازی عناوین و تعیین اهداف مدیریتی مناطق و شامل ۱۰ طبقه بود. سپس در سال ۱۹۹۴ طبقه‌بندی مذکور بازبینی و سیستم جدیدی در ۶ طبقه به شرح ذیل معرفی شد (مجنونیان هنریک، ۱۳۷۶).

طبقه I: ذخیره‌گاه طبیعت محدود شده / مناطق بکر و مهار شده

طبقه II: پارک‌های ملی

طبقه III: آثار یا یادمان‌های طبیعی

طبقه IV: مناطق تحت مدیریت برای حفاظت زیستگاه‌ها و گونه

طبقه V: چشم‌اندازهای دریایی و زمینی حفاظت شده

طبقه VI: مناطق حفاظت شده برای مدیریت منابع لازم است متذکر شویم که هر یک از کشورها با مبنا

که بر آن اساس شورای شکار ایران پدید آمد، جستجو نمود. در آن زمان با توجه به وسعت کشور و بودجه‌های محدودی که در اختیار شورای مذکور قرار می‌گرفت، تشخیص داده شد که اگر عمده منابع اعتباری به مناطقی تخصیص داده شود که به لحاظ بوم‌شناختی اهمیت ویژه‌ای دارند، موجب موفقیت بیشتر در حفاظت از آن مناطق خواهد شد؛ لذا به این ترتیب «نواحی حفاظتی» که بعداً (مناطق حفاظت شده) نامیده شد، به وجود آمد. در این مناطق شکار ممنوع بود؛ مگر آنکه مجوز لازم از شورای شکار گرفته شود. ضمن آنکه استفاده از مراتع و جنگل‌های واقع در این مناطق نیز تابع محدودیت‌هایی شد که از سوی شورای شکار و وزارت کشاورزی و منابع طبیعی اعلام می‌شد.

متعاقباً و با تصویب قانون شکار و صید در سال ۱۳۴۶ و تأسیس سازمان شکاربانی و نظارت بر صید، مفاهیم پارک‌های ملی و مناطق حفاظت شده به‌روشنی تعریف گردید. بر این اساس و تا قبل از تأسیس سازمان حفاظت محیط زیست در سال ۱۳۵۰، حدود ۶ پارک ملی و ۳۵ منطقه حفاظت شده شکل گرفته بود.

در نهایت اینکه در سال ۱۳۵۳ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست تصویب گردید، در بند الف ماده ۳ این قانون، تعیین و تصویب مناطقی به‌عنوان «پارک ملی»، «آثار طبیعی ملی»، «پناهگاه حیات وحش» و «منطقه حفاظت شده» را از جمله وظایف شورای عالی محیط زیست بر شمرده است. در واقع دو منطقه‌ای که قبلاً و در قانون شکار و صید ذکر شده بود، به چهار منطقه تعمیم داده شده و از آن زمان، مناطق چهارگانه محیط زیست مصطلح گردید. در واقع مناطق چهارگانه عنوانی بود که در بند الف) ماده (۳) قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست ذکر شده بود و لذا عنوان مناطق

^۲ ماده ۲ آیین‌نامه اجرایی قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست: پارک ملی به محدوده‌ای از منابع طبیعی کشور اعم از جنگل، مرتع، بیشه‌زار و اراضی جنگلی و دشت و آب و کوهستان اطلاق می‌شود که نمایشگر نمونه‌های برجسته‌ای از مظاهر طبیعی ایران باشد و به منظور حفظ همیشگی وضع زندگی و طبیعی آن و همچنین ایجاد محیط مناسب برای تکثیر و پرورش جانوران وحشی رشد رستنی‌ها در شرایط کاملاً طبیعی تحت حفاظت قرار می‌گیرد.

ماده ۳ آیین‌نامه اجرایی قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست: آثار طبیعی ملی عبارتند از پدیده‌های نمونه و نادر گیاهی، حیوانی، اشکال یا مناظر کم نظیر و کیفیت ویژه طبیعی زمین یا درختان کهنسال یادگار تاریخی که به منظور داشتن محدوده متناسبی تحت حفاظت قرار می‌گیرد.

ماده ۴ آیین‌نامه اجرایی قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست: پناهگاه حیات وحش به محدوده‌ای از منابع طبیعی کشور اعم از جنگل، مرتع، بیشه‌های طبیعی و اراضی جنگلی و دشت، آب و کوهستان اطلاق می‌شود که دارای زیستگاه طبیعی نمونه و شرایط اقلیمی خاص برای جانوران وحشی بوده و به منظور حفظ یا احیای این زیستگاه‌ها تحت حفاظت قرار می‌گیرد.

ماده ۵ آیین‌نامه اجرایی قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست: منطقه حفاظت شده به محدوده‌ای از منابع طبیعی کشور اعم از جنگل و مرتع و دشت و آب و کوهستان اطلاق می‌شود که از لحاظ ضرورت حفظ و تکثیر نسل جانوران وحشی و یا احیای رستنی‌ها و وضع طبیعی آن دارای اهمیت خاصی بوده و تحت حفاظت قرار می‌گیرد.

^۴ IUCN

سید رضا میرآقایی
وکیل پایه یک دادگستری

حبس پهنه‌های معدنی با تفسیر وجود عناصر پرتوزا

چالش بزرگ فعالیت بخش معدن کشور

موادی شامل چند ماده از یک طبقه و موادی از طبقه دیگر برحسب نوع، اهمیت و ارزش این مواد به پیشنهاد وزارت صنعت، معدن و تجارت و تصویب شورای عالی معادن تعیین می‌شود.

التهایه تبصره ۲ (اصلاحی ۱۳۹۰/۰۸/۲۲) عنوان می‌دارد که آیین‌نامه اجرائی در موارد اختلاط مواد طبقه یک تا سه به شرح متن با مواد طبقه چهار، نحوه بهره‌برداری و ادامه فعالیت، به پیشنهاد مشترک وزارت صنعت، معدن و تجارت و سازمان انرژی اتمی ایران ظرف سه ماه از تاریخ تصویب این قانون به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

هیئت محترم وزیران نیز در تاریخ ۱۳۹۴/۰۹/۰۱ بنا به پیشنهاد مشترک وزارت صنعت، معدن و تجارت و سازمان انرژی اتمی ایران و به استناد تبصره ۲ ماده ۳ قانون اصلاح قانون معادن مصوب ۱۳۹۰ آیین‌نامه اجرائی تبصره یادشده را به شرح زیر تصویب نموده است:

ماده ۱ که شامل اصطلاحات آیین‌نامه است عبارتند از:
الف- اختلاط: وجود ماده و یا موادی از طبقات ۱ و ۲ با مواد معدنی طبقه ۴ در یک محدوده‌ی معدنی مشخص.

ب- سازمان: سازمان انرژی اتمی ایران.

پ- وزارت: وزارت صنعت، معدن و تجارت.

ت- محصول اصلی: ماده معدنی پرتوزا که به لحاظ اقتصادی و یا راهبردی در میان کانه‌های موجود در کانسار به‌عنوان کانه هدف، استخراج و استحصال می‌شود.

۲- نیترات‌ها، فسفات‌ها، بورات‌ها، نمک‌های قلیایی، سولفات‌ها، کربنات‌ها، کلروریت‌ها به استثنا مواد یادشده در طبقه یک و نظایر آن‌ها

۳- میکا، گرافیت، تالک، کائولن، نسوزها، فلدسپات، سنگ و ماسه سیلیسی، پرلیت، دیاتومیت، زئولیت، بوکسیت، خاک سرخ، خاک زرد، خاک‌های صنعتی و نظایر آن‌ها

۴- سنگ‌ها و کانی‌های قیمتی و نیمه‌قیمتی مانند الماس، زمرد، یاقوت، یشم، فیروزه، انواع عقیق و امثال آن‌ها

۵- انواع سنگ‌های تزئینی و نما

۶- انواع زغال‌سنگ‌ها و شیل‌ها، قیر طبیعی و سنگ آسفالت طبیعی

۷- مواد معدنی قابل‌استحصال از آب‌ها و نیز گازهای معدنی به استثنای گازهای هیدروکربوری

۸- مواد معدنی موجود در فلات قاره

پ) مواد معدنی طبقه سه عبارتند از:

کلیه هیدروکربن‌ها، به استثنا زغال‌سنگ مانند نفت خام، گاز طبیعی، پلمه‌سنگ‌های نفتی، ماسه‌های آغشته به نفت و امثال آن‌ها

ت) به‌عنوان مواد معدنی طبقه چهار به مواد پرتوزا اختصاص داده شده است و عنوان می‌دارد که این مواد عبارتند از:

کلیه مواد پرتوزا اعم از اولیه و ثانویه

تبصره ۱ (اصلاحی ۱۳۹۰/۰۸/۲۲) چنین بیان می‌دارد: طبقه‌ی آن دسته از مواد معدنی که در این ماده مشخص نشده یا مورد تردید باشد و نیز طبقه‌ی

حبس پهنه‌های معدنی کشور که ناشی از عدم اجرای صحیح قانون معادن است، ضرورت اصلاح و رفع ابهام در اجرای قانون در این زمینه را اجتناب‌ناپذیر ساخته است. تفاسیر و برداشت‌های متفاوت و در برخی موارد متعارض با نص قانون معادن و آیین‌نامه اجرائی تبصره ۲ ماده ۳ قانون اصلاح قانون معادن استفاده از ظرفیت بزرگ معادن در کشور را با مشکل جدی روبه‌رو نموده است.

طی سالیان گذشته، سازمان انرژی اتمی ایران با استنباط از صلاحیت خود نشست‌گرفته از مواد ۳، ۴ و تبصره ۲ ماده ۲۴ قانون معادن و آیین‌نامه اجرائی تبصره ۲ ماده ۳ آیین‌نامه قانون اصلاح قانون معادن عملاً انجام فعالیت معدنی در محدوده تقریبی ۱۶ درصد از پهنه‌های کشور را غیرممکن نموده است. در توضیح مطلب ابتدا به بیان مفاد ماده ۳ قانون معادن می‌پردازیم که در مقام طبقه‌بندی مواد معدنی اشعار دارد:

ماده ۳ (اصلاحی ۱۳۹۰/۰۸/۲۲): مواد معدنی به شرح زیر طبقه‌بندی می‌شوند:

الف) مواد معدنی طبقه یک عبارتند از:

سنگ‌آهک، سنگ گچ، شن و ماسه، خاک رس، صدف دریایی، پوکه معدنی، نمک آبی و سنگی، مارن، سنگ‌لاشه ساختمانی و نظایر آن‌ها

ب) مواد معدنی طبقه دوم عبارتند از:

۱- مواد معدنی آهن، طلا، کرم، قلع، جیوه، سرب، روی، مس، تیتانیوم، آنتیمون، مولیبدن، کبالت، تنگستن، کادمیوم و سایر فلزات

تفکیک باشد از محدوده مذکور منفک و در اختیار وزارت صمت قرار خواهد گرفت.

ماده ۵ آیین‌نامه نیز عنوان می‌دارد که در صورت اختلاط درون محدوده‌های در اختیار سازمان برای جلوگیری از تضييع مواد معدنی سایر طبقات، چنانچه محدوده به تشخیص سازمان انرژی اتمی قابل تفکیک نباشد، عملیات معدنی و فراوری و بهره‌برداری مواد غیر پرتوزا، توسط سازمان یادشده انجام خواهد شد. وزارت صمت موظف است در صورت درخواست سازمان انرژی اتمی نسبت به صدور مجوز حمل این‌گونه مواد معدنی غیر پرتوزا، در قبال اخذ حقوق دولتی اقدام نماید.

ماده ۳ آیین‌نامه مذکور و مفاد ماده ۵ یکی از پرمخاطره‌ترین و بحث‌انگیزترین مواد آیین‌نامه است که اجرای آن در موارد عدیده ابهامات و اشکالات بسیاری را به‌دنبال داشته و اعتراضات مکرر فعالین معدنی را موجب گردیده است. عمده ایراد ماده ۵۳ آیین‌نامه و ماده ۵ آن ناشی از آن است که در موارد اختلاط و غیرقابل تفکیک بودن، محدوده را تنها به تشخیص سازمان انرژی اتمی واگذار نموده است؛ لذا به نظر می‌رسد که در اصلاح ایراد مواد ۳ و واگذاری صلاحیت تشخیص به هیئت کارشناسان متشکل از اعضاء سازمان انرژی اتمی، وزارت صمت و کارشناس سازمان نظام‌مهندسی معدن رافع اشکال و ایراد باشد.

قسمت مؤخر ماده ۵ نیز در جایی که وزارت صمت را به صدور مجوز حمل برای سازمان انرژی اتمی در قبال اخذ حقوق دولتی تکلیف نموده است، صراحتاً ورود سازمان مذکور به حوزه فعالیت معدنی را بدون احراز صلاحیت‌های لازم فنی - مهندسی و سایر شرایط موضوع قانون معادن و آیین‌نامه‌ی آن‌ها تجویز نموده است که عملاً با روح قانون در تضاد است.

طبق ماده ۶ در صورت اعلام ماده معدنی پرتوزا به‌عنوان محصول جانبی توسط سازمان در محدوده‌های

را که خارج از محدوده‌های در اختیار خود شناسایی می‌کند با هماهنگی وزارت نسبت به بررسی میدانی و نمونه‌برداری اقدام و در سقف زمانی سه ماه وضعیت پرتوایی ماده معدنی و دسته‌بندی آن را تعیین و ضمن اعلام عمومی به وزارت صمت ابلاغ نماید.

تبصره ماده ۲ در ادامه، اشعار می‌دارد که سازمان انرژی اتمی موظف است به‌طور مستمر ضوابط و معیارهای مربوط به کار با عناصر پرتوزا را به‌روزرسانی نموده و به وزارت صمت اعلام نماید و وزارت موصوف نیز موظف شده است نسبت به اعمال ضوابط مذکور اقدام کند.

همچنین ماده ۳ آیین‌نامه تأکید می‌دارد بر اینکه

در صورت اختلاط درون محدوده‌های دارای مجوز

فعالیت معدنی از وزارت صنعت، معدن و تجارت

چنانچه ماده معدنی پرتوزا محصول اصلی باشد،

محدوده‌های مذکور با رعایت سایر ضوابط و

مقررات مربوط در اختیار سازمان انرژی اتمی قرار

خواهد گرفت.

تبصره ماده اخیر عنوان می‌دارد که هزینه‌های انجام‌شده توسط دارندگان مجوز فعالیت معدنی، بر اساس تبصره ماده ۲۳ اصلاحی قانون معادن مصوب ۱۳۹۰ محاسبه و توسط سازمان به آن‌ها پرداخت خواهد شد و در صورت امتناع از دریافت آن در صندوق سازمان ثبت‌اسناد و املاک کشور تودیع می‌شود.

برابر ماده ۴ آیین‌نامه در صورت اختلاط درون محدوده‌های در اختیار سازمان انرژی اتمی برای جلوگیری از تضييع مواد معدنی سایر طبقات چنانچه محدوده به تشخیص سازمان مذکور قابل

ث- محصول جانبی: ماده معدنی پرتوزا که به‌لحاظ اقتصادی و یا راهبردی نسبت به سایر کانه‌های موجود در کانسار برای استخراج و استحصال در اولویت بعدی قرار می‌گیرد.

ج- آلودگی به عناصر پرتوزا: وجود عناصر پرتوزا در محیط و یا همراه مواد معدنی که با تشخیص سازمان در چارچوب ضوابط و مقررات بین‌المللی و نظام ایمنی هسته‌ای می‌تواند چرخه عملیات معدنی و محدوده عملیاتی را پس از خاتمه فعالیت با هرگونه احتمال آسیب و صدمات ناشی از در معرض قرارگرفتن یا تماس با عناصر پرتوزا بیش از حد مجاز برای فرد یا محیط همراه سازد.

چ- باطله پرتوزا: باطله‌های معدنی حاوی عناصر پرتوزا یا آلوده به مواد پرتوزا با هر شکل فیزیکی که در اثر انجام عملیات معدنی، پرتوایی یا غلظت پرتوایی آن‌ها بیش از معیارهای تعیین‌شده توسط سازمان باشد.

ح- ملاحظات پرتویی: رعایت موارد ایمنی پرتویی به‌منظور جلوگیری از وقوع هرگونه احتمال آسیب و صدمات ناشی از قرارگرفتن در معرض یا تماس با عناصر پرتوزا بیش از حد مجاز برای فرد یا محیط.

خ- اقدامات حفاظت پرتویی: مداخله به‌منظور جلوگیری و یا کاهش پرتوگیری.

د- مجوز فعالیت معدنی: پروانه اکتشاف، پروانه بهره‌برداری و اجازه‌ی برداشت موضوع بندهای (ض)، (غ) و (ق) ماده ۱ اصلاحی قانون معادن - مصوب ۱۳۹۰.

ماده ۲ تصریح می‌دارد که وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است در صورت شناسایی عناصر پرتوزای بیش از حد مجاز، مراتب را به سازمان انرژی اتمی اعلام کند؛ سازمان مذکور نیز موظف است در موارد اعلام‌شده از سوی وزارت یا مواردی

هرسال محدوده‌های تازه را اعلام کرده و وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف است با رعایت مفاد این ماده در مناطق اعلام شده از سازمان انرژی اتمی ایران استعلام نماید.

ماده ۴ قانون معادن (اصلاحی ۱۳۹۰/۸/۲۲) در خصوص سیاست گذاری اجرائی و هماهنگی در مورد طبقات مواد معدنی با رعایت قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم ۴۴ قانون اساسی در چهارچوب این قانون به جز موارد مربوط به وزارت خانه‌های نفت، نیرو و سازمان انرژی اتمی ایران در حیطه وظایف وزارت صنعت، معدن و تجارت است.

مطابق تبصره ۳ (الحاقی ۱۳۹۰/۸/۲۲) ماده ۵ قانون

معادن، کلیه وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و ارگان‌های

مرتبط مانند وزارت نفت موظفند به منظور تجمیع و

هم‌افزایی نتایج فعالیت‌های تولید اطلاعات پایه

زمین‌شناسی و اکتشافی برای بهره‌برداری کاربران،

اطلاعات خود را به‌طور مستمر در اختیار وزارت

صنعت، معدن و تجارت قرار دهند.

پیرو آن ماده ۳۳ آیین‌نامه اجرایی قانون معادن در اجرای تبصره ۳ ماده ۵ قانون معادن مقرر داشته است که وزارتخانه‌ها و سازمان‌های ذی‌ربط از جمله سازمان انرژی اتمی موظف هستند اطلاعات پایه زمین‌شناسی و اکتشافی تولیدشده قبلی خود را حداکثر ظرف دو ماه از تاریخ ابلاغ این آیین‌نامه و نیز اطلاعات پایه تولیدشده‌ی آتی را به‌طور مستمر به وزارت صمت ارائه کنند.

علی‌هذا؛ در یک نتیجه‌گیری کلی با توجه به ابرادات وارد به مواد قانونی و آیین‌نامه‌های مرتبط در رابطه با تداخل وظایف وزارت صنعت، معدن و تجارت با سازمان انرژی اتمی و حبس پهنه‌ها و با محدوده‌های وسیع معدنی کشور و غیرفعال شدن بسیاری از معادن ناشی از نقص قوانین و مقررات قانونی ناظر، اصلاح قانون جهت آزادسازی پهنه‌های معدنی و استفاده از ظرفیت این مناطق ضروری به نظر می‌رسد.

پرتوزا، مطابق با دستورالعمل‌های سازمان توسط دارنده مجوز فعالیت معدنی از مواد معدنی اصلی جدا و در سد باطله نگهداری شده و عملیات پسمانداری آن نیز مطابق با ضوابط و مقررات با نظارت سازمان انجام می‌گیرد و در صورت نیاز سازمان به مواد باطله مذکور، این مواد به قیمت توافقی به سازمان تحویل داده می‌شود.

همچنین تبصره ۲ ماده ۷ تعیین تکلیف نموده است که هزینه انجام اقدامات حفاظت پرتویی، پسمانداری و از کاراندازی توسط دارندگان مجوز فعالیت معدنی، مشمول تبصره ۵ ماده ۱۴ اصلاحی قانون معادن (مصوب ۱۳۹۰) خواهد بود.

ماده ۸ آیین‌نامه مقرر نموده است که معادن موضوع این آیین‌نامه و تأسیسات و تجهیزات مربوط به آن‌ها که دارای آلودگی بیش از حد مجاز به عناصر پرتوزا باشند؛ پس از پایان عملیات معدنی با اعلام وزارت، مشمول از کاراندازی مطابق دستورالعمل ابلاغی با نظارت سازمان هستند.

ماده ۹ آیین‌نامه ضمانت اجرای عدم تعهد دارندگان مجوز فعالیت معدنی نسبت به انجام تکالیف آنان را وفق ماده ۲۰ اصلاحی قانون معادن مصوب ۱۳۹۰ و مواد ۱۷ و ۱۸ قانون حفاظت در برابر اشعه (مصوب ۱۳۶۸) اعلام نموده و تأکید داشته است که برابر قوانین مورد اشاره با آن‌ها برخورد خواهد شد. النهایه ماده ۱۰ آیین‌نامه، سازمان انرژی اتمی را موظف نموده است که نسبت به پایش و نظارت مستمر پرتویی در محدوده‌های عملیاتی معدنی دارای مجوز فعالیت معدنی از وزارت صمت و محیط تحت تأثیر آن در حین و پس از برچیده‌شدن عملیات معدنی طبق قوانین و معیارهای فنی اقدامات لازم را بر اساس نتایج به‌دست‌آمده به‌عمل بیاورد.

فارغ از ابرادات مترتب بر آیین‌نامه فوق‌الاشعار قانون معادن در بخش مهمی از وظایف مرتبط با قانون معادن که برعهده سازمان انرژی اتمی قرار داده شده است در تبصره ۲ ماده ۲۴ قانون معادن (الحاقی ۱۳۹۰/۸/۲۲)، سازمان مذکور را مکلف نموده است که ظرف سه ماه پس از ابلاغ قانون اصلاح قانون معادن، حوزه‌های اکتشافی دارای مواد پرتوزای بیش از حد مجاز را به وزارت صنعت، معدن و تجارت اعلام نماید؛ همچنین سازمان انرژی اتمی ایران مکلف گردیده است که در ابتدای

دارای مجوز فعالیت معدنی از وزارت، سرمایه‌گذاری در خصوص جداسازی و فرآوری مربوط به عناصر پرتوزا توسط سازمان انجام می‌شود و بهره‌بردار مکلف است ضمن مدیریت کل فرایند تولید، عناصر پرتوزای تولیدی را به‌عنوان محصول جانبی به سازمان تحویل دهد.

محتوای ماده مذکور نیز در عمل محل فعالیت اصلی معدن بوده و کارکرد معدن در پرداخت به استخراج ماده معدنی فارغ از عناصر پرتوزا را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد و نیازمند اصلاح ما است. شراکت و سرمایه‌گذاری بهره‌بردار با سازمان انرژی و مدیریت و کارشناسی در فرایند جداسازی عناصر پرتوزا از سایر عناصر معدنی و روابط مالی اشخاص معدنی با سازمان از دیگر ایرادات ماده‌ی حاضر است.

ماده ۶ در ادامه در تبصره ۱ عنوان داشته است: بهره‌بردار در صورت تمایل می‌تواند با موافقت سازمان نسبت به سرمایه‌گذاری در خصوص جداسازی و فرآوری مربوط به عناصر پرتوزا اقدام نماید و محصول پرتوزا را به‌عنوان یکی از محصولات جانبی به سازمان با قیمت توافقی بر اساس اسناد مثبته هزینه‌کرد مربوطه به فروش برساند.

در ادامه تبصره ۲ ماده ۶ تصریح می‌دارد که بهره‌بردار موظف است ضمن رعایت ملاحظات پرتویی، انجام عملیات معدنی و تولید مواد پرتوزا و رفع آلودگی را تحت نظارت سازمان انجام دهد. تبصره‌های ماده ۶ دارای همان ابرادات و اشکالاتی است که در قسمت اول ماده مورد اشاره قرار گرفت.

ماده ۷ تصریح می‌دارد بر اینکه در صورت وجود آلودگی به عناصر پرتوزا در مواد معدنی موجود در کانسار، دارنده مجوز فعالیت معدنی موظف است به منظور حفظ و جلوگیری از پراکندگی این مواد، مطابق با دستورالعمل‌های سازمان علاوه بر رعایت ملاحظات پرتویی، اقدامات مربوط به کاهش آثار آلودگی مواد مذکور را در عملیات معدنی و تا حد تعیین‌شده تحت نظارت سازمان انجام دهد. الزامات ماده ۷ نیز شرایط را به‌گونه‌ای برای بهره‌بردار معدن سخت و دشوار ساخته که معادن مصداق آن در بسیاری از موارد عطای فعالیت معدنی را به لقای آن بخشیده و از ادامه فعالیت معدنی در چنین شرایطی صرف‌نظر می‌نمایند.

تبصره ۱ این ماده موصوف می‌کند که مواد باطله

دبیر و مدیر اجرایی موسسه مشاوره و دآوری
معدن و صنایع معدنی صحتا

دکتر رکنی

دبیر اجرایی و مشاور محیط زیست و
منابع طبیعی خانه معدن ایران

دکتر منصور

رئیس کمیته اکتشاف و کمیته
همایتیت خانه معدن ایران

دکتر شعبانی

کارشناس دفتر بهره برداری معادن

امین داوودی

دبیر خانه معدن یزد (نماینده وکلا)

سید علی نجفی یزدی

سردبیر ماهنامه معدن و حقوق معادن

دکتر دریانی

میزگرد

مدیر مسئول ماهنامه معدن و حقوق معادن

مهندس بهرامن

وکیل پایه یک دادگستری

مصطفی مرادزاده

مشاور معاونت امور معادن
و فراوری مواد وزارت صمت

دکتر پورمقدم

تخصصی

وکیل پایه یک دادگستری

سید رضا میرآقایی

عضو هیات مدیره خانه معدن استان یزد

دکتر افضل‌پور

بررسی راهکارهای نحوه تعامل بخش معدن کشور

و سازمان انرژی اتمی

چهارمین میزگرد حقوقی، تخصصی ماهنامه معدن و حقوق معدن با محوریت معدن و انرژی اتمی، با دعوت از متخصصان و فعالان حوزه معدن در تاریخ ۱۴۰۱/۰۹/۳۰، ساعت ۱۰:۰۰ الی ۱۲:۰۰ در محل مؤسسه‌ی مشاوره و داوری معدن و صنایع معدنی صمتا طبقه‌ی همکف، برگزار گردید.

دکتر دریانی:

امنیت مهم‌ترین مقوله در صنعت و اقتصاد هر جامعه است؛ تقویت ساختار اداری بخش معدن در وزارت صمت در جهت چابک‌سازی این بخش باید انجام پذیرد.

از مزایای مؤسسه صمتا، تخصص داوران، محرمانه و علنی نبودن، سرعت و صرفه اقتصادی است؛ اگرچه به نظر اولین و راحت‌ترین راه در برخورد با مسائل حقوقی رجوع به محاکم قضایی است؛ اما تجربه نشان داده است که در مواردی، طرفین پس از طی تشریفات و مراحل مختلف رسیدگی‌های قضایی، نهایتاً به این نتیجه رسیده‌اند که مذاکره و تعامل مناسب‌ترین روش رفع اختلاف است. نظر داوران در صمتا به قاطع اختلاف طرفین دعوی است.

مهندس بهرامن:

در قانون در حال حاضر نام انرژی اتمی آورده شده است و این سازمان جزء دستگاه‌هایی است که ما باید در موضوع ماده ۲۴ قانون به آن توجه کنیم، همچنین تابع مقررات و ضوابطی است که قانون

معدن مشخص کرده و به‌صراحت اعلام کرده است

«حوزه‌های دارای مواد پرتوزای بیش از حد مجاز»،
در همین ماده بیان شده است که «استعلام از دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط توسط وزارت صمت صرفاً یک‌بار برای صدور پروانه اکتشاف انجام می‌گیرد و عدم اعلام نظر در مهلت مقرر به‌منزله موافقت دستگاه‌های مذکور تلقی می‌گردد».

سازمان منابع طبیعی محدودیت‌ها و ویژگی‌های خاص خود را دارد، در واقع بر اساس آن ویژگی‌ها مسائل خودشان را دنبال می‌کنند که می‌گویند ما محدودیت‌هایی داریم و نمی‌توانیم مناطق تحت پوشش خود را بلافاصله و عیناً اعلام کنیم؛ محیط‌زیست هم ضوابط و مقررات خاص خود را تعیین کرده که انرژی اتمی هم بر اساس همین مبانی خودش را تعریف کرده است؛ لذا انرژی اتمی یکسری مطالعات را در سطح کشور انجام داده است و امروزه بخش بزرگی از کشور را جزء پرتوزاها اعلام کرده‌اند و ما با توجه به شرایطی که سازمان انرژی اتمی برای ساختار خودش معرفی کرده است، انتظار داریم مبانی مواردی که پرتوزا هستند را در چهارچوب همان نگاهی که قانون‌گذار تعریف کرده

است داشته باشیم؛ یعنی قانون‌گذار اعلام کرده است جایی که پرتوزا است وارد سیکل چرخش مراحل بعدی برای مسیریابی در جهت سازمان انرژی اتمی و وظایفی که در سازمان انرژی اتمی معرفی شده است می‌شود؛ اما امروزه مواردی که فی‌مابین بخش معدن و سازمان انرژی اتمی مطرح هست مواردی غیر از پرتوزاها است و ما هم امروز به‌این‌علت ورود پیدا می‌کنیم که اگر روی موارد پرتوزا دست گذاشتیم امکان فعالیت معدن در حاشیه را معطل نکنیم! متوسلی بخش معدن باید استعلام بگیرد و باید بر اساس آن از حقوق قانونی خود دفاع کند که این اتفاق متأسفانه به‌ندرت حادث می‌شود.

امروزه وظیفه انرژی اتمی صرفاً در حوزه پرتوزاها است و این سازمان در مورد سایر بخش‌ها وظیفه‌ای ندارد، ما از نقطه‌نظران دوستان هم کمک می‌گیریم تا متوجه شویم چه نوع نگاهی باید به آینده داشته باشیم. آیا می‌خواهیم با همین ضوابط مصوب نشده حرکتان را ادامه بدهیم؟ و اگر بخواهیم ادامه دهیم باید شرایط و ویژگی‌های

خاص خودش را تعریف نماییم.

اکثر محدوده‌های کشور در استان‌های یزد، اصفهان و سیستان و بلوچستان است که درگیری‌های فراوانی را در این خصوص دارند و محدودیت‌هایی به نام اشخاص ثبت‌شده به این دلیل که سازمان انرژی اتمی مخالفت کرده است. در موضوع ماده ۲۴، گفته شده **پرتوزاها در اختیار سازمان انرژی اتمی است** و

عملاً یک کشمکش بین بهره‌بردارها و سازمان انرژی اتمی و خود متولی معدنی وجود دارد و تاکنون نیز هیچ نتیجه‌ای نداشته است. بسیاری از این پرونده‌ها به شعب قضایی ورود پیدا کرده است و آن‌ها نیز احکامی را صادر کرده‌اند که آن احکام، مسائل و مبانی خاص خودشان را دارند، در واقع هزینه‌های مضاعف را برای کشور ایجاد کرده‌ایم به این دلیل که چارچوب و مقرراتی را که قانون معدن برای ما تعیین کرده است رعایت نمی‌کنیم؛ این مبانی و سیاست‌گذاری قاعداً از لایه‌های بالایی حاصل شده است و تنها بخشی که در این قضایا می‌تواند کاملاً مسئله را بر اساس وظیفه ذاتی خود به‌درستی دنبال نماید، وزارت صمت است.

وزارت صمت به‌عنوان متولی بخش معدن و بر اساس اصول ۴۴ و ۴۵ قانون اساسی باید پیگیر این قضایا باشد، اصل ۴۴ مشخص کرده است که کلیه صنایع بزرگ، صنایع مادر، معدن و غیره به صورت مالکیت عمومی و در اختیار دولت است و در اصل ۴۵، به انفال بودن ثروت‌های عمومی از قبیل معدن، کوه‌ها و غیره اشاره داشته است و تفصیل و ترتیب استفاده از هریک را قانون معین می‌کند.

دکتر شعبانی:

تأکید ما بر اجرایی‌شدن ۱۰۰ درصد قانون معدن

جهت حل مسائل است، قانون درمورد انرژی اتمی

در تبصره ۲ ماده ۲۴ قانون معدن به این سازمان

تکلیفی داده است.

این که سازمان انرژی اتمی مکلف است ظرف ۳ ماه بعد از ابلاغ قانون در حوزه‌ی اکتشافی، مواد پرتوزا بیش از حد مجاز را به وزارت صمت اعلام نماید، همچنین سازمان انرژی اتمی ابتدای هرسال محدوده جدید را اعلام می‌نماید و وزارت صمت موظف است با رعایت مفاد این ماده صرفاً در مناطق اعلام‌شده از سازمان انرژی اتمی استعلام نماید. بر اساس این قانون سازمان، سالیانه محدوده جدید را اعلام می‌نماید و صرفاً در همان محدوده‌های اعلامی و آن هم در صورت نیاز استعلام صورت می‌گیرد نه برای سایر نقاط.

قانون‌گذار تکلیف کرده است که ظرف ۳ ماه از زمان

تصویب قانون در سال ۱۳۷۷ قانون معدن تصویب

می‌شود، باید حوزه‌های اکتشافی موارد پرتوزا اعلام شود و اگر سالیانه اصلاحاتی انجام شود در داخل این محدوده اعلامی استعلام شود؛ در واقع انتظار بخش اکتشافات کشور از انرژی اتمی این است که به‌طور مشخص حامی اکتشافات در بخش خصوصی باشد و نه اینکه خودش عامل بازدارنده و کاهنده سرعت اکتشافات کشور شود. به هر دلیل انرژی اتمی محدوده‌های متعدد و پهنه‌ها و مناطق بزرگی را در اختیار دارد، مناطقی که سال‌هاست بلوکه‌شده است و در اختیار این سازمان قرار دارد.

درعین حال با حمایت از شرکت‌های کوچک، انرژی اتمی می‌تواند نقش سازنده و رونق‌دهنده‌ای را در حوزه اکتشافات داشته باشد؛ اما با این رویه که سازمان انرژی اتمی درمورد هر محدوده‌ای اظهارنظر کند، خصوصاً نظرات معدنی که در شرح وظایف انرژی اتمی نیست (منظور مواد معدنی غیر از پرتوزا است) جای نقد دارد.

به‌رحال اکتشافات در سطح کشور در حال انجام

است اول اینکه قصد داریم فعالیت بخش خصوصی را رونق دهیم، ثانیاً معدن را در محدوده‌های بلوکه‌شده و تعطیلی در سطح کشور خارج کنیم. سازمان انرژی اتمی نباید یک عامل بازدارنده باشد و انرژی فعالین را بگیرد. برخی از فعالین تصور می‌کنند که انرژی اتمی هر لحظه ممکن است (حتی در مرحله بهره‌برداری که صنعت معدنی ایجاد شده است و سال‌ها کار می‌کند) اعلام کند که این منطقه پرتوزا هست، این مسئله اثرات منفی دارد و انگیزه بهره‌بردار را کم می‌کند؛ ولی اگر سازمان انرژی اتمی بتواند نقش پدانه و همراه را داشته باشد می‌توانیم فعالیت‌های مؤثری را با سازمان داشته باشیم.

دکتر رکنی:

در این میزگرد در خدمت دو نفر از فعالین معدنی از استان‌هایی هستیم که بسیار با مسئله پرتوزا بودن مواد معدنی چالش داشته‌اند، جناب آقای دکتر افضل‌پور، عضو هیئت‌مدیره خانه معدن یزد و جناب آقای نجفی، وکیل حقوقی یکی از فعالین معدنی در یزد هستند.

در ابتدا گزارشی مختصر در خصوص وضعیت معدن و سازوکاری که در ارتباط با سازمان انرژی اتمی داریم، خدمت کلیه بزرگواران اعلام می‌کنم تا در انتها بتوانیم راهکار حقوقی قابل استنادی را ارائه کنیم.

ما در کشور یک هیئت مقررات‌گذاری و تسهیل مجوزهای کسب‌وکار را داریم که در سال ۹۹ طی جلسه‌ای که با خانه معدن ایران داشتیم مقرر شد تا چالش‌های کلیدی که در بخش صنعت معدن کشور با آن مواجه هستیم، در اختیارشان قرار دهیم.

ابتدا و در اولین نشست که در ۱۷ خردادماه ۱۳۹۹ تشکیل شد و جلسه دوم با حضور معاونت معدنی وزارت صمت و بر اساس دیتاهایی که خانه معدن ایران ارائه داده بود، چالش‌های کلیدی که

ایران هم بر اساس این شیوه‌نامه پیش‌نهادی نقطه‌نظرات خود را اعلام کرد و کم و کاستی‌هایی که در این شیوه‌نامه وجود داشت، به معاونت معدنی و هیئت مقررات‌زدایی اعلام کرد؛ در نهایت معاونت معدنی وزارت صمت به هیئت مقررات‌زدایی اعلام کرد که نقطه‌نظرات سازمان انرژی اتمی را در برداشته و مجدداً قرار شد که سازمان انرژی اتمی ظرف مدت یک ماه محدودیهایی که پرتوزا هستند؛ یعنی همان ۱۶،۲۹ درصد محدود را مجدداً مورد بازبینی قرار دهد و آن‌ها را مقداری تجمیع کند.

ما در این میزگرد درصدد هستیم که این شیوه‌نامه، نقطه‌نظرات و کم و کاستی‌هایی که در خصوص این شیوه‌نامه وجود دارد و اینکه به چه صورت بهتر است که مورد اصلاح و بازبینی قرار داده شود، مورد بررسی قرار دهیم تا بخش معدن و هم سازمان انرژی اتمی به‌عنوان یک سازمان استراتژیک و کلیدی در کشور ما متوقف نشوند و بتوانند کار و تولید را در کنار هم انجام دهند و دوم اینکه از نماینده محترم معاونت معدنی مطلع شویم که آیا واقعاً این سازوکاری که قرار شد بازبینی روی آن ۱۶،۵ درصد انجام شود انجام شده یا نشده است؟ و اینکه به چه صورت بوده است؟

آقای داوودی:

همان‌طور که آقای مهندس بهرامن گفتند، وقتی که در بند «ه» ماده ۲۴ قانون معادن حوزه‌های دارای مواد پرتوزا بیش از حد مجاز ذکر شده است، کلمه بیش از حد مجاز مشکل ایجاد می‌نماید. اول باید کلمه بیش از حد تعریف شود و عدد آن مشخص گردد و آزمایشگاهی برای این موضوع به‌عنوان آزمایشگاه شاخص معرفی گردد تا من بعد ملاک، آزمایشگاه باشد و میزان آن از یک عدد مشخص پیروی کند؛ لذا به نظر بنده اول باید عدد بیش از

مکلف است که این موارد را انعکاس دهد و از صدور پروانه اکتشاف در این حوزه خودداری کند. محدوده‌هایی که از سازمان انرژی اتمی استعلام می‌شود در ۳ رده تقسیم‌بندی می‌شود: محدوده‌هایی که قابلیت پرتوزایی آن‌ها خیلی زیاد است در اصل می‌توانیم بگوییم پیش‌بینی می‌شود که دارای اورانیوم و توریوم هستند که قاعداً به‌صورت ۱۰۰ درصد پاسخ سازمان انرژی اتمی منفی است؛ محدوده‌هایی که مشکوک به وجود مواد معدنی پرتوزا هستند که پاسخ سازمان مثبت هست؛ ولی منوط به «تحت نظارت سازمان انرژی اتمی» یعنی سازمان انرژی اتمی باید در مرحله بهره‌برداری از معدن حضور داشته باشد؛ بخش سوم هم محدوده‌هایی است که فاقد مواد معدنی ارزشمند هستند و از نظر سازمان مواد معدنی پرتوزا نیستند و با هم سازمان به آن‌ها پاسخ مثبت می‌دهد.

نهایتاً مصوبه نهایی هیئت مقررات‌زدایی و تسهیل

صدور مجوزهای کسب‌وکار در سال ۹۹ بر این

منوال قرار گرفت که سازمان انرژی اتمی باید

حداکثر ظرف مدت دو هفته، جلسات مشترکی را با

اتاق بازرگانی، خانه معدن ایران و معاونت معدنی

وزارت صمت و ایمیدرو داشته باشد و شیوه‌نامه‌ای را

در خصوص روند و نحوه همکاری تعریف کنند که

این شیوه‌نامه را سازمان انرژی اتمی بدون گذاشتن

هیچ نوع نشست مشترکی تعریف کرد و در اختیار

معاونت معدنی وزارت صمت قرار داد و خانه معدن

صنعت معدن با آن‌ها مواجه بود، تحت عنوان‌های:

سازمان انرژی اتمی، منابع طبیعی و محیط‌زیست

در اختیار هیئت مقررات‌زدایی و تسهیل صدور

مجوزهای کسب‌وکار قرار دادیم.

در جلسهای که مربوط به سازمان انرژی اتمی بود،

نماینده معاونت معدنی صدور مجوزهای اکتشافی

را منوط به دریافت استعلام از یکسری سازمان‌های

کلیدی از قبیل سازمان انرژی اتمی، منابع طبیعی و

محیط‌زیست، میراث‌فرهنگی، راه و شهرسازی،

سازمان آب و شرکت ملی گاز اعلام نمود و سه تا از

پرچالش‌ترین سازمان‌ها که بخش معدن را برای

صدور پروانه‌های اکتشاف با مشکل مواجه نموده

است، سازمان‌های انرژی اتمی، سازمان منابع

طبیعی و سازمان حفاظت محیط‌زیست هستند که

بهدرستی، بخش معدن بیشترین چالش‌ها را با این

سازمان‌ها داشته است، در اصل بر اساس محاسبات

و آماری که نماینده محترم معاونت معدنی آن روز

ارائه کردند اعلام شد که ۱۶،۲۹ درصد از مساحت

کل کشور در اختیار سازمان انرژی اتمی قرار دارد؛

در اصل به هر استعلامی که گرفته می‌شود پاسخ

منفی داده می‌شود و در نهایت آمار ۱۶،۲۹ درصد را

تا سال ۱۳۹۹ اعلام کردند، در آن جلسه مطرح شد

که بر مبنای تبصره ۲ ماده ۲۴ قانون معادن، سازمان

انرژی اتمی باید ابتدای هر سال محدوده‌های جدید

پرتوزا را اعلام کند و وزارت صنعت، معدن و تجارت

حد مجاز تعریف و سپس برای آنالیز ماده معدنی در محدوده‌ها از آزمایشگاه شاخص استفاده گردد.

دکتر افضل‌پور:

چون ما با انرژی اتمی چالش‌های بسیار نزدیکی داریم، چند موضوع وجود دارد: اول اینکه در حال حاضر انرژی اتمی در خصوص پرتوزایی، توربوم و اورانیوم و تولید آن بررسی نمی‌کند و به این می‌پردازد که آیا اکتیویته دارد؟ فعال است؟ من خدمت آقای مهندس عرض کردم گرانتیت هم اکتیویته دارد. در قانون مشخص نیست که اکتیویته باید مدنظر باشد یا پرتوزایی؟ بعد یک موضوعی بود که به اصطلاح می‌گفتند اگر تا ۴۰۰ ppm باشد می‌تواند در اختیار صاحب محدودده باشد و تحت نظر سازمان انرژی اتمی کار انجام می‌شود، اگر بیشتر شود «در حال حاضر اعلام کرده‌اند که اگر ۸۰۰ ppm باشد» توسط خود انرژی اتمی انجام می‌شود.

اکتیویته برای ما مهم است و موضوع بعدی که وجود دارد این است که انرژی اتمی تا ۲ سال پیش هم آزمایشگاهی نداشت که بتواند پرتوزایی را اندازه‌گیری کند و از آزمایشگاه یکی از معادن داشتند، استفاده می‌کردند، حدوداً دو سال پیش دستگاه تهیه کرده‌اند، از زمانی که این اتفاق افتاده است قوه قضاییه، انرژی اتمی را به‌عنوان داور و حکم قرار داده است؛ بعضی از معادن حکم می‌گیرند که ثابت کنند پرتوزا نیستند؛ ولی

متأسفانه سازمان انرژی اتمی طبق ماده ۷۵ اعلام

می‌کند که ماده پرتوزا است و بعد از آنکه

صاحب محدودده درخواست تأمین دلیل می‌دهد، در

مرحله تأمین دلیل، انرژی اتمی بدون هیچ دلیلی

نامه می‌زند که پرتوزا است و بلافاصله قوه قضاییه

پرونده را می‌بندد؛ در صورتی که شاید محدودده واقعاً

پرتوزا نباشد!

آقای میرآقایی:

برای تعیین پرتوزا بودن ماده معدنی، اختلاف در تشخیص طبقه است. به نظر شما آیا قانون صراحت ندارد؟ از نظر من دارد و نیازی هم به تفسیر ندارد و لزومی ندارد که قانون اصلاح شود؛ این آیین‌نامه است که ایراد دارد، قانون در تبصره‌ها تعیین تکلیف کرده است. در تبصره ۱ ماده ۳ قانون معادن: طبقه آن دسته از مواد معدنی که در این ماده مشخص نشده یا مورد تردید باشد و نیز طبقه موادی شامل چند ماده از یک طبقه و موادی از طبقه دیگر است. برحسب نوع، اهمیت و ارزش این مواد به پیشنهاد وزارت صنعت، معدن و تجارت و تصویب شورای عالی معادن تعیین می‌شود؛ یعنی شورای عالی معادن می‌تواند تشخیص بدهد که قابلیت این مواد معدنی پرتوزاست یا غیر پرتوزا؟ یعنی دقیقاً صلاحیت را قانون در تبصره ۱ به شورای عالی معادن داده است؛ اما ما در آیین‌نامه چه کار کردیم؟ ما آیین‌نامه صلاحیت را از شورای عالی معادن گرفته‌ایم و به انرژی اتمی داده‌ایم؛ یعنی آیین‌نامه باید اصلاح

شود و قانون به‌هیچ‌وجه مشکلی ندارد.

در واقع ما آیین‌نامه‌ای را وضع کرده‌ایم که خودمان

را در زمینه تشخیص، دست‌بسته و تمام‌وکمال در

اختیار سازمان انرژی اتمی قرار داده‌ایم.

طبق ماده ۱۰۹ آیین‌نامه به سایر مواد هم اگر نگاه

کنیم، متوجه می‌شویم که انتهای ماده ۱ قانون با

آیین‌نامه تعارض دارد، قسمت آخر ماده ۲ آیین

نامه معادن هم در تعارض با تبصره ۱ است.

دکتر افضل‌پور:

حد مجاز را چه کسی تعیین می‌کند؟

دکتر رکنی:

سازمان انرژی اتمی.

دکتر افضل‌پور:

معدنی در یزد است که مواد معدنی پرتوزای آن در حد اندیس است؛ ولی انرژی اتمی می‌گوید آن معدن پرتوزا است!

آقای میرآقایی:

بینید به نظر من حد مجاز، مرتبه بعد از طبقه است.

دکتر افضل‌پور:

ماده معدنی پرتوزا باید مضر باشد، اتفاقاً ما جلسه‌ای داشتیم و در این جلسه مطرح شد که باید مشخص شود مواد آلفا و بتا به‌صورت مستقیم یا اگر مصرف خوراکی نداشته باشند، پرتوزا نیستند؛ اما برخی از مواد به‌صورت مستقیم پرتوزا هستند؛ مانند اورانیوم، چون آلفا و بتا جدا نکرده است و انرژی

مكلف يا مقيد هستند و با اصرار دارند که به متن

قانون يا مفهوم مخالف آن و رويه‌های قضایی در

داخل و يا در کنار قانون استناد داشته باشند. گاهی

وقت‌ها سکوت سازمانی در يك مجموعه هم از نظر

فنی و هم کاربردی مقبول است؛ مثل سازمان

انرژی اتمی که سازمانی است که فعالیت‌های اساسی یا به‌قول معروف اعزامی کشور را باید تأمین کند. زمانی که قانون‌گذار ساختار اصلی در کارشناسی و تبیین و تشخیص یک موضوع را که درصد پرتوزایی این ماده معدنی در چه حد است، در یک قالب کلی به نام غیرمجاز تعریف می‌کند، حدودش چقدر است؟ که آیا در چارچوب است؟ به چه میزان باید آن را تعریف کنیم؟ و چه کسی باید تعریف کند؟ این‌ها تعریف‌های درون‌سازمانی از وراي قانون است. وقتی سازمانی این جایگاه را دارد و قوانین را هم تعریف می‌کند که غیرمجاز را من باید به شما بگویم و به آن می‌گویند خلأ قانونی، فریادها هم به گوش کسی نخواهد رسید.

این خلأ قانونی را نمی‌توانیم فقط در آیین‌نامه ببینیم؛ چون قانون اعم از همین قانون معادن با اصلاحاتی که در آن انجام شده به ما اختیار داده است که هیئت وزرا یا وزرا منتخب می‌شوند و می‌توانند آیین‌نامه تصویب کنند و این آیین‌نامه با قانون است؛ ولی ما نمی‌توانیم بگویم آیین‌نامه با قانون تطبیق ندارد؛ بنابراین ما باید همین نام را اصلاح کنیم. متولیان اصلاح چه کسانی هستند؟ معمولاً دولت هستند و بحث ما هم خود دولت است؛ چون قطعاً موافقت نمی‌کنند؛ مگر در جاهایی مانند مجمع تشخیص مصلحت نظام یا در جاهایی که کمیسیون تخصصی برگزار می‌شود که بتوانند در مجلس مباحثه کنند و نمایندگان در این رابطه اظهار نظر کنند؛ برای مثال در معادن یزد چه خبر است؟ دارای ساختارسازی غلط است و در قانون که غیرمجاز مقرر شده است، تعیین‌کننده چه کسی است؟ چه مقامی باید آن را تعریف کند؟ وقتی شما

یعنی چیزی را که در حوزه یا صلاحیت خودمان بوده و قانون تمام آن را در اختیارمان قرار داده است، در اختیار سازمان انرژی اتمی گذاشتیم؛ در واقع صلاحیت تشخیص یک موضوع معدنی را به سازمان انرژی اتمی واگذار کرده‌ایم، اساساً این موضوع از صلاحیت‌های موضوع قانون در اختیار شورای عالی معادن است نه در اختیار سازمان انرژی اتمی. این مسئله مهمی است بحث اثر تشعشع یا مضر بودن آن به‌واسطه نظری که شما دادید چقدر است؟ این اصلاً از پایه و اساس مشکل دارد.

دکتر افضل‌پور:

حدوداً دو ماه پیش شورای گفت‌وگو استان یزد برگزار شد که آقای گل‌آقایی از سازمان تشریف آورده بودند و نماینده انرژی اتمی بودند، ایشان گفتند ما واقعاً نمی‌توانیم درگیر شویم، ایشان گفتند ما نزدیک به یک سال و نیم است که نتوانستیم وارد سایت انرژی اتمی بشویم و ببینیم چه عملیاتی انجام می‌دهند.

دکتر دریانی:

آقای مهندس با توجه به مباحث موجود در رابطه با انرژی اتمی باید بگویم که قانون‌گذار، قوانین را تصویب می‌کند. **قانون يا خاص است يا عام يا هر عنوان دیگری. مشکل ما این است که قضات ما با**

اتمی آن را پرتوزا اعلام کرده است.

آقای میرآقایی:

تبصره ذیل ماده ۲ می‌گوید: سازمان موظف است

به‌صورت مستمر ضوابط و معیارهای مربوط به کار با

عناصر را به‌روزرسانی نماید و وزارت موظف است

نسبت به اعمال ضوابط مذکور این ماده اقدام نماید.

ماده ۳ که خیلی مهم است می‌گوید: در صورت اختلافات درون محدوده‌هایی که دارای مجوز فعالیت معدنی از وزارت هستند اعم از اکتشاف و بهره‌برداری، چنانچه ماده معدنی پرتوزا محصول اصلی محدوده مذکور باشد، ضوابط و مقررات مربوط به اختیار سازمان قرار می‌گیرد، تبصره مقرر داشته است که هزینه‌های انجام‌شده توسط دارندگان مجوز فعالیت معدنی بر اساس تبصره ماده ۲۳ اصلاح قانون معادن مصوب سال ۱۳۹۰ محاسبه و توسط سازمان انرژی اتمی به آن‌ها پرداخت می‌شود، در صورت امتناع دارندگان مجوز فعالیت معدنی از دریافت آن، در صندوق سازمان صمت تودیع می‌شود. ماده ۴ عنوان می‌دارد «در صورت اختلاط درون محدوده‌های در اختیار سازمان، برای جلوگیری از تضييع مواد معدنی سایر طبقات چنانچه محدوده از نظر سازمان قابل تفکیک باشد...» در اینجا مجدداً ما از خودمان سلب صلاحیت کرده‌ایم؛

قالب می‌دهید باید خلأ را هم بپذیرید، پذیرفته نیست که جناب آقای مولا بیگی و آقای حمیدی و گروهشان و حتی ایمیدرو بگویند سازمان انرژی اتمی قالبی که در خصوص غیرمجاز تعریف کرده است خلاف قانون است.

تعریف غیرمجاز در قانون باید ساختار سازی شود و برای آن چهارچوب تعریف شود، مقامات باید در جایگاه مقنن یا در دولت به منظر آیین‌نامه یا در مجلس از منظره‌ای از تصویب قوانین ظهور کنند. ساختار بالادستی آن‌ها مثل مجمع تشخیص مصلحت نظام یا شورای نگهبان باشد. چاره‌ی کار این است ساختار غیرمجاز تعریف قانونی شود.

دکتر منصور:

در مناطق چهارگانه محیط‌زیست، فعالیت معدنی محدود و در برخی موارد ممنوع است. درمورد محدوده‌های دارای مواد پرتوزا هم اگر ما جستجو کنیم، در تبصره ۲ ماده ۲۴ به نظرم باید با همین برداشت پیش رفت؛ این ماده دو فراز دارد، اولاً سازمان انرژی اتمی موظف است که محدوده‌های دارای مواد پرتوزا را اعلام کند، در یک مرحله ظرف سه ماه و هرسال اعلام کند. تبصره می‌گوید با رعایت مفاد این ماده اقدام شود، استعمال شود؛ یعنی حتی در جایی هم که سازمان انرژی اتمی چه در آن فرجه اول سه‌ماهه و چه در دوره‌های هرساله اعلام کرد، استعمال از سازمان انرژی اتمی الزامی است و در جایی که سازمان انرژی اتمی اعلام می‌کند که در آن فرجه اولیه و یا چه در دوره‌های هرساله فرض بر این است که باید استعمال کنیم که ببینیم اجازه فعالیت معدنی (در مرحله اکتشاف) را می‌دهد یا خیر؟

آقای میرآقایی:

آقای دکتر من یک سؤال داشتم که حضار بیشتر توجه کنند به بحث تبصره ۱ ماده ۳ قانون. آیا اختلاط پرتوزا که طبقه ۴ است با سایر طبقات همان تعیین طبقه است یا خیر؟ یا اختلاف طبقه است؟ طبقه ۴ پرتوزا است؛ پس وقتی سازمان انرژی اتمی می‌گوید این پرتوزا است؛ یعنی می‌گوید طبقه ۴ با طبقه دیگر اختلاط دارد. اختلاط یعنی یک طبقه با طبقه دیگر تداخل داشته باشد.

دکتر منصور:

در چه مرحله‌ای؟

آقای میرآقایی:

در هر مرحله‌ای.

دکتر منصور:

در مراحل مختلف (مرحله اکتشاف یا بهره‌برداری) متفاوت است. در اکتشاف باید سازمان اجازه دهد که عملیات معدنی انجام شود که بعد از گواهی کشف مشخص می‌شود که کدام اصلی است و کدام فرعی؛ لذا در مرحله اکتشاف موکول می‌شود که به شما اجازه فعالیت بدهند یا خیر؛ اما در حین بهره‌برداری محتمل است متوجه شویم که ماده پرتوزا دارد یا ندارد، آن‌وقت همان‌طور که می‌فرمایید تفکیک می‌شود که کدام اصلی است و کدام فرعی، این موضوع یک تکنیک معدنی است.

به همین دلیل عرض می‌کنم که ما در مرحله اکتشاف و بهره‌برداری اگر به این نتیجه برسیم که مواد پرتوزا است حتماً باید تفاوت قائل شویم؛ یعنی اختلاط طبقه ۴ با طبقه ۱ تا ۳ در مرحله بهره‌برداری هم ممکن است اتفاق بیفتد و آن موقع متوجه می‌شویم که اختلاطی وجود دارد.

آقای میرآقایی:

ممکن است حضار گرامی قبول نداشته باشند؛ ولی پیشنهاد می‌کنم دوستان، مخصوصاً آقای مهندس بهرام اظهار نظر فرمایند. من معتقدم تبصره ۱

کلیت دارد و با مرحله کاری ندارد؛ بنابراین صلاحیت

تشخیص اینکه آیا این ماده با بقیه اختلاط دارد یا خیر؟

با شورای عالی معادن است و نه سازمان انرژی اتمی.

تبصره ۱ می‌گوید: طبقه آن دسته از مواد معدنی مرتبط با محدوده طبقات یک و دو که در طبقه‌بندی فوق مشخص نشده یا مورد تردید باشد و نیز طبقه موادی شامل چند ماده از یک طبقه و موادی از طبقه دیگر، برحسب نوع، اهمیت و ارزش این مواد توسط وزارت معادن و فلزات تعیین می‌شود؛ یعنی اگر جایی در این بحث که ماده معدنی پرتوزا است یا خیر؟ (بدون در نظر گرفتن سایر طبقات)، چنانچه اختلاف نظر ایجاد شود این امر به منظور فصل اختلافات قانوناً واگذار شده است به شورای عالی معادن.

دکتر منصور:

من فکر می‌کنم اصلاً ماده پرتوزا موضوع تبصره ۱ نیست و ماده پرتوزا موضوع تبصره ۲ است. (تبصره ۲ - آیین‌نامه اجرائی در موارد اختلاط مواد طبقه یک تا سه با مواد طبقه چهار، نحوه بهره‌برداری و ادامه فعالیت، به پیشنهاد مشترک وزارت صنعت، معدن و تجارت و سازمان انرژی اتمی ایران ظرف سه ماه از تاریخ تصویب این قانون به تصویب هیئت وزیران می‌رسد).

برای اصلاح آیین‌نامه مورد اختلاف و ایراد اقدام کند.

مهندس بهرامن:

باید دید آیا اعتقاد دارند به اصلاح آیین‌نامه یا خیر؟ اگر بله می‌بایست با پیشنهاد وزیر صمت آیین‌نامه به هیئت‌وزیران برود.

دکتر منصور:

اگر به صورت مستند بگوییم که آیین‌نامه خلاف

قانون تنظیم شده است و بحث اصلاح نباشد، باید

هیئت تطبیق برای ابطال وارد شود که بنده اعتقاد

ندارم این‌طور باشد؛ چون در تبصره ۱ حکم داده

شده است و به صراحت بیان شده موادی که در قانون تعیین نشده و یا ابهام دارد در شورا تعیین شوند، در تبصره ۲ گفته شده اگر این طبقات با پرتوژها اختلاط دارد، آیین‌نامه تعیین تکلیف کند؛ چون قانون حکم داده است که پیشنهاد آیین‌نامه مشترک وزارت صمت و سازمان انرژی اتمی است؛ پس اصلاح آیین‌نامه هم باید با پیشنهاد هر دو باشد؛ چون در تبصره ۲ اجازه تنظیم آیین‌نامه خاص داده شده است؛ پس آیین‌نامه تبدیل می‌شود به یک وجه معتبر حتی اگر اشکال داشته باشد.

اگر همین آیین‌نامه دارای اشکال هم به درستی اجرا شود، بخشی از مشکلاتی که دوستان در این جلسه مطرح کردند حل خواهد شد؛ ولی اگر به خاطر مغایرت با قانون دادخواست بدهیم بعید می‌دانم دیوان مغایر با قانون بداند.

دکتر افضل‌پور:

الان معادن یزد برای گرفتن پروانه اکتشاف از منابع

صلاحیدید خودشان بدون دعوت از معاونت حقوقی و اظهار نظر آن اصلاحات را انجام دادند. متن آیین‌نامه نیاز به اصلاح دارد؛ چون تمام تشخیص را از شورای عالی معادن فک و به سازمان انرژی اتمی واگذار کرده است.

مهندس بهرامن:

درست است قانون صراحت دارد. دیوان به استناد همین کسانی که مراجعه می‌کنند به بهره‌بردار رأی رسمی می‌دهد؛ ولی متأسفانه تمکین نمی‌کنند.

آقای خلیل‌زاده هم در آخرین جلسه دوره آموزشی

قضات راجع به ماده ۱۲ قانون و اختیارات شورا به

تفصیل توضیح دادند و آقای سرقینی هم به استناد

همین موضوع، تفاهم‌نامه‌ای با انرژی اتمی و با

اختیارات شورا بستند.

آقای میرآقای:

باید برای ابطال این تفاهم‌نامه اقدام کرد و آیین‌نامه

هم باید اصلاح شود و این مهم واجد ضرورت است.

مهندس بهرامن:

از ما دعوت نشد برای اصلاح. در مجمع تشخیص مطرح شد که بعد از ابلاغ سند چشم‌انداز باید قانون اصلاح شود. وزارت دفاع را در شورای عالی معادن عضو کردند، بخش اوقاف و انرژی اتمی هم درخواست داده بودند که عضو شورا شوند امکان عضویت همه وجود ندارد «خودشان را با منابع طبیعی و محیط‌زیست یکی می‌کردند».

آقای میرآقای:

وزارتخانه صلاحیت دارد که با پیشنهاد وزیر محترم

در اینجا عنوان شده و حکمی خاص به آن داده شده است که اگر طبقه ۱ تا ۳ با مواد پرتوزا یعنی طبقه ۴ اختلاط داشت، آن موقع بر اساس آیین‌نامه مشترک به پیشنهاد مشترک وزارت صمت، معدن و تجارت و سازمان انرژی اتمی ایران ظرف سه ماه از تاریخ تصویب این قانون به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد. به نظر بنده در تبصره ۱ سایر مواد معدنی را در صورت اختلاط با هم حکم می‌دهد؛ ولی در تبصره ۲ در مورد اختلاطی که بین طبقه ۱ تا ۳ با طبقه ۴ باشد صحبت شده است.

آقای میرآقای:

درست است که در تبصره ۲ طبقه ۱ تا ۳ با طبقه ۴

را تعریف کرده است؛ ولی تأکید بر این دارد که به

دلیل اهمیت طبقه ۴ ما آیین‌نامه را وضع می‌کنیم؛

ولی آیین‌نامه نمی‌تواند فراتر از تبصره ۱ باشد؛

آیین‌نامه هیچ وقت نمی‌تواند فراتر از قانون باشد.

وقتی در تبصره ۱ تعیین تکلیف کردیم که شورای عالی معادن تصمیم‌گیرنده است، نمی‌توانیم بر اساس تبصره ۲ آیین‌نامه وظیفه را به سازمان انرژی اتمی محول کنیم؛ یعنی آیین‌نامه تبصره ۲ ماده ۳ می‌خوانیم فراتر از موضوع قانون است؛ ما در این آیین‌نامه فراتر از قانون معادن (اصلاحیه سال ۹۰) وضع مقررات کرده‌ایم. در حال حاضر چیزی که ما نیاز داریم باید تبصره ۲ ماده ۳ آیین‌نامه را اصلاح کنیم. ایراد کار کجاست؟ در سال ۹۴ که آیین‌نامه نوشته شد متأسفانه حوزه معاونت معدنی، از معاونت حقوقی کمک نگرفتند و با صلاحیدید خودشان بدون دعوت از معاونت حقوقی

طبیعی، انرژی اتمی و غیره استعمال می‌گیرند و من به شما می‌گویم که تا ۳ سال آینده سنگ مگنت برای کارخانه‌های یزد وجود نخواهد داشت؛ زیرا انرژی اتمی روی بیش از ۷۴ درصد از محدوده‌های پرتوزا در یزد دست گذاشته است.

می‌گویند در یزد بلااستثنا برای گرفتن پروانه اکتشاف از انرژی اتمی هم مانند منابع طبیعی استعمال می‌گیرند؛ در صورتی که قانون چنین حکمی را نداده است و فقط اعلام کرده است محدوده‌هایی که پرتوزا است، استعمال بگیرد.

مهندس بهرامن:

متأسفانه تفاهم‌نامه‌ای است که بر اساس آن می‌گویند در این مناطق باید استعمال گرفته شود.

آقای نجفی:

اگر به یک شی‌آهنی برخورد کنند سریع می‌گویند پرتوزا است و به معدن دار نامه می‌دهند که ظرف

۴۸ ساعت تخلیه شود و حتی می‌گویند تعهد

محضری بدهید که مغایر قانون است و بند محرمانه

بودن هم در تفاهم‌نامه وجود دارد که اگر جایی

منعکس شود، مشکل برایتان به وجود می‌آید و

همین باعث ترس معدن دار می‌شود. در یزد یک

شکایت کیفی از معدن دار شده بود که شکایت

مطروحه اصلاً سمت نداشت، معدن داران می‌گفتند

حتی نام انرژی اتمی باعث ایجاد ترس می‌شود.

دکتر دریانی:

کارگروه تشکیل شده یک کارگروه علمی است و ما باید به یک جمع‌بندی برسیم که چه اقداماتی انجام دهیم که معدن کاران امنیت کاری داشته باشند، همچنین سازمان انرژی اتمی بپذیرد که بخش معدن باید کار کنند و یا اینکه بخش حاکمیت تأثیرگذار باشد؟

دکتر منصور:

طبق تفاهم‌نامه و مطابق با ماده ۲۴ ذکر شده است که در محدوده‌های اعلام‌شده و تحت عملیات سازمان استعمال کنید. باید بین آنچه که به درستی انجام می‌شود یا نمی‌شود و آنچه که طبق قانون اجرا می‌شود یا نمی‌شود و مستند است تفاوت قائل شویم.

آنچه که انجام می‌شود این است که هر جا که

خواستید پروانه بدهید، استعمال بگیرید که این هم

با قانون و هم با تفاهم‌نامه متفاوت است. فرمودند

تعهد می‌گیرند، در اینجا آورده شده است که تعهد را

چه جاهایی بگیرید، جایی که سازمان موافقت

مشروط می‌کند؛ نه هر جایی.

ما شاید در یک استان یا جایی داریم به هر دلیلی

فراتر از قانون، آیین‌نامه یا توافق‌نامه انجام می‌دهیم.

اگر استناد به این توافق‌نامه است در محدوده‌های

اعلام‌شده و تحت عملیات گفته شده است که

استعمال صورت بگیرد نه همه‌جا و ضمن آنکه اول

هرسال باید این محدوده‌ها به روزرسانی شوند.

شاید ما در یک استان یا جایی به هر دلیلی فراتر از قانون، آیین‌نامه یا توافق‌نامه کاری انجام می‌دهیم، اگر استناد ما به این توافق‌نامه باشد، گفته شده است در محدوده‌های اعلام‌شده و تحت عملیات استعمال صورت بگیرد؛ نه همه‌جا و ضمن آنکه اول هر سال باید این محدوده‌ها به روزرسانی شوند. رویکردی که خانه معدن ایجاد کرده است رویکرد درستی است.

آقای میرآقایی:

این مسئله را خارج از بحث انرژی اتمی در ماده ۲۶

داریم که محدوده‌ها باید مشخص شود، حالا اگر

مشخص نشد به دلیل اینکه انرژی اتمی اعلام نکند یا

وزارت صمت، تکلیفی برعهده طرف مستقر نیست.

دکتر افضل‌پور:

از انرژی اتمی استعمال می‌گیرند طرف مدت ۲۰ روز اگر جواب ندهد به منزله موافقت است. من محدوده‌های را سراغ دارم که بعد از ۲ سال و نیم انرژی اتمی با آن مخالفت کرده است و کل پروانه‌اش را باطل کرده‌اند.

آقای میرآقایی:

بحث پرتوزا بودن ایراد و اشکالی است که باعث می‌شود سازمان انرژی اتمی خود را در هر محدوده‌ای با فعالین معدنی مشارکت دهد.

مهندس بهرامن:

قانون صراحت دارد؛ ولی این تفاهم‌نامه اجازه داده است تا انرژی اتمی به هر بهانه‌ای ورود پیدا کند و این اشتباه بزرگی بود. در یزد بخش‌هایی که هیچ چیزی وجود نداشت در اعماق ۶۵ تا ۱۰۰ متر اکتشاف شد و به ذخایر خیلی بزرگ سنگ‌آهن رسیدیم و در حال حاضر انرژی اتمی به آن با دید اقتصادی نگاه می‌کند.

دکتر دریانی:

من پیشنهاد دادم دوستان هم در بخش حاکمیت و هم در بخش خصوصی نقطه‌نظرشان را برای ما ارسال کنند تا مقاله‌ای را بر آن اساس چاپ کنیم که ذهن‌ها را بیدار کنیم.

مهندس بهرامن:

با یک جمع‌بندی علمی باید در این مسیر پیش

برویم که اجرای قانون را داشته باشیم.

دکتر منصور:

نباید از این کوتاه بیایید که سازمان انرژی اتمی تکلیف داده است محدوده‌های دارای مواد پرتوزا را اعلام کنید، وزارت صمت صرفاً در آن جاهایی که اعلام شده موظف به استعمال است.

دکتر پور مقدم:

توافق‌نامه‌ای که وزیر وقت با رئیس سازمان انرژی اتمی وقت امضا کرده است جای ایراد دارد. دقیقاً

یک توافق‌نامه یک‌سویه است و آن توافق‌نامه باید

اصلاح شود تا مشکل حل شود. از مجلس سؤال

کرده بودند که آیا شما از انرژی هسته‌ای برای

نیروگاه‌ها در بخش معدن می‌توانید استفاده کنید؟

آقای محتشمی‌پور برای من فرستادند و من گفتم

اصولاً انرژی هسته‌ای هیچ موضوعیتی با بخش

معدن ندارد؛ ولی در واحدهای صنایع معدنی بزرگ

مانند کارخانه‌های فولاد و سیمان و شرکت‌های

دانش‌بنیان قابل‌استفاده است و همه، این را

می‌دانیم که مواد رادیواکتیو که کانی آن اورانیوم

است در کنار کانسارهای فلزی از قبیل سنگ‌آهن

تشکیل می‌شوند و ما در کشور به لحاظ کیفی مواد

رادیواکتیو با کیفیتی نداریم و اگر بخواهد استفاده

بشود باید به فاز پرعیارسازی برود. از آقای مهندس

بهرامن خواهش می‌کنم که مانند محیط‌زیست و

منابع طبیعی کارگروه انرژی اتمی تشکیل دهند.

دکتر رکنی:

این کارگروه‌ها قبلاً تشکیل شده است، مؤسسه

صمتا در راستای حل مسائل و چالش‌های حقوقی

در حوزه معدن و صنایع معدنی اقدام به راه‌اندازی ۵

شورای تخصصی از قبیل حقوق معدن، منابع

طبیعی و محیط‌زیست، حقوق معدن و انرژی اتمی،

حقوق معدن و پیمانکاران ماشین‌آلات معدنی،

حقوق معدن در قراردادهای معدنی و حقوق

معدن و معارضین محلی کرده است که به امید

خدا اجرای آن کلید خواهد خورد.

مهندس آیدین زینال زاده

عضو کمیته گردشگری معدنی خانه معدن ایران

شفاف‌سازی، حکمرانی خوب، توجه به ذی‌نفعان پیش‌نیاز ارتباط

بین سازمانی وزارت صنعت، معدن و تجارت با سازمان انرژی اتمی

پرتوزا به‌عنوان محصول جانبی در اختیار سازمان انرژی اتمی قرار گیرد و در صورتی که بهره‌بردار سرمایه‌گذاری نماید، محصول جانبی پرتوزا بر اساس اسناد مثبت‌هزینه‌کرد به سازمان انرژی اتمی فروخته می‌شود که در نهایت تمام فرایندها نیز تحت‌نظر سازمان انرژی اتمی خواهد بود.

چهار حالت مذکور، چکیده‌ای است از آیین‌نامه

اختلاط و نحوه اقدام در خصوص وجود مواد معدنی

پرتوزا در محدوده‌های معدنی به‌صورت ماده

معدنی اصلی و فرعی قابل‌تفکیک و غیرقابل‌تفکیک؛

از آنجائی‌که سازمان انرژی اتمی متولی بهره‌برداری

و تولید مواد معدنی و محصولات معدنی پرتوزا

هستند، عملاً تشخیص قرارگیری یک محدوده

معدنی در هریک از چهار حالت فوق به‌عهده این

سازمان است.

اما با توجه به این آیین‌نامه نحوه عملکرد در محدوده‌هایی که دارای مواد معدنی پرتوزا هستند و تعیین تکلیف شده اند چگونه اجرا می‌شوند؟ سازمان انرژی اتمی ایران یکی از سازمان‌های دولتی دارای قدرت تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری و اجرایی در کشور است. معمولاً در تمام کشورهای دنیا به‌دلیل استراتژیک بودن مواد معدنی پرتوزا،

معدنی پرتوزا، در صورتی که محدوده معدنی در اختیار سازمان انرژی اتمی بوده و چنانچه به تشخیص سازمان مذکور، مواد معدنی پرتوزا قابل تفکیک از مواد معدنی غیر پرتوزا باشد، به‌منظور عدم تضییع مواد معدنی با تشخیص سازمان انرژی اتمی، محدوده مواد معدنی پرتوزا و غیر پرتوزا از یکدیگر تفکیک خواهند شد و محدوده دارای مواد معدنی غیر پرتوزا در اختیار وزارت صنعت، معدن و تجارت قرار خواهد گرفت.

۳- در شرایط بند ۲ در صورتی که مواد معدنی پرتوزا و غیر پرتوزا به تشخیص سازمان انرژی اتمی قابل تفکیک نباشند، عملیات معدنی، فراوری و بهره‌برداری مواد معدنی غیر پرتوزا توسط سازمان انرژی اتمی انجام خواهد شد و وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است در صورت درخواست سازمان انرژی اتمی نسبت به صدور مجوز حمل این‌گونه مواد معدنی غیر پرتوزا، در قبال اخذ حقوق دولتی اقدامات لازم را انجام دهد.

۴- در صورت اعلام ماده معدنی پرتوزا به‌عنوان محصول جانبی توسط سازمان انرژی اتمی در محدوده‌های معدنی دارای مجوز فعالیت از وزارت صنعت، معدن و تجارت هم سازمان انرژی اتمی و هم بهره‌بردار می‌توانند به‌عنوان سرمایه‌گذار فراوری و جداسازی عناصر پرتوزا وارد عمل شوند، محصول

در بند «ت» ماده ۳ قانون معادن، آورده شده است که مواد معدنی پرتوزا اعم از اولیسه و ثانویه، مواد معدنی طبقه چهار هستند و وفق تبصره ۲ ذیل ماده مذکور مقرر گردیده است، آیین‌نامه اجرایی در موارد اختلاط مواد طبقه یک تا سه با مواد معدنی طبقه چهار، نحوه بهره‌برداری و ادامه فعالیت، به پیشنهاد مشترک وزارت صنعت، معدن و تجارت و سازمان انرژی اتمی به تصویب هیئت‌وزیران رسانده شود.

علی‌رغم درج ظرف زمان سه‌ماهه در تبصره

گفته شده حدوداً سه سال بعد، آیین‌نامه اجرایی

تبصره ۳ ماده ۳ قانون معادن که با نام آیین‌نامه

اختلاط نیز شناخته می‌شود در هیئت‌وزیران مصوب

و ابلاغ شد.

تحت این آیین‌نامه چنین مقرر شده است:

۱- در صورت اختلاط مواد معدنی غیر پرتوزا با مواد معدنی پرتوزا، در صورتی که مجوز فعالیت معدنی از سوی وزارت صنعت، معدن و تجارت صادر شده باشد، اگر ماده معدنی پرتوزا محصول اصلی باشد، محدوده معدنی در اختیار سازمان انرژی اتمی قرار خواهد گرفت و هزینه‌های انجام‌شده توسط دارنده محدوده محاسبه و توسط سازمان انرژی اتمی به وی پرداخت می‌شود.

۲- در صورت اختلاط مواد معدنی غیر پرتوزا با مواد

سازمان‌های متولی دارای این قدرت هستند. تفاوت در اجرای تفویض اختیارات داده‌شده و شاید هم نظارت بر اجرا باشد. این آیین‌نامه، اجرایی و لازم‌الاجراست؛ لکن مشکل از جایی شروع می‌شود که هیچ نهادی شریک در نظارت یا ناظر در اجرا

خصوصاً در مسائل فنی پرتوزایی نیست، به این امر

که سازمان انرژی اتمی به‌عنوان یک سازمان فنی و

تخصصی، مجری باشد هیچ‌گونه ایرادی وارد نیست؛

لکن ضمانت اجرای صحیح آن حسب تجربیاتی که

از سال تصویب این آیین‌نامه (۱۳۹۴/۹/۱۰) تاکنون

برای سرمایه‌گذاران اکتشافی و فعالان معدنی پیش

آمده، سؤالاتی ایجاد کرده است.

اینکه الزامیست انواع محصولات فولادی و شن و ماسه به‌عنوان محصول نهایی که در ساختمان‌ها به کار می‌روند، پرتوزا نباشند یک اصل اساسی در حفاظت از سلامت تمام ایرانیان است و اجرای این آیین‌نامه یک اقدام پیشگیرانه مهم و ضروری است؛ حتی باید از سازمان انرژی اتمی تقدیر و تشکر به عمل بیآوریم که اقدامات پیشگیرانه جهت تضمین سلامت جامعه انجام می‌دهد.

چالش‌ها از جایی شروع می‌شوند که سرمایه‌گذاران اکتشافی و معدن‌کاران اعتماد خود را به اجرای این آیین‌نامه و عملکرد سازمان محترم انرژی اتمی از دست می‌دهند، چرایی این سلب اعتماد دقیقاً به عدم شفاف‌سازی مسائل فنی مربوط است و به پرتوزایی مواد معدنی موجود در محدوده‌های دارای مجوز معتبر یا ثبت‌شده برمی‌گردد؛ البته شاید تا حدودی به محرمانگی این موضوع هم برگردد. یک متقاضی محدوده معدنی در ابتدای مسیر ثبت محدوده موظف است وفق ماده ۲۴ قانون معادن در صورت وقوع محدوده در عرصه‌های پرتوزا که توسط سازمان انرژی اتمی تعریف شده‌اند و به‌صورت پنهان در سامانه کاداستر قرار دارند، از سازمان مذکور پاسخ موافقت یا موافقت مشروط را اخذ نمایند؛ لکن برخی از متقاضیان محدوده‌های معدنی چنین اظهار داشته‌اند که طی چانه‌زنی‌های اعلام مذکور در مراحل مختلف پاسخ‌های متفاوت و حتی متناقض دریافت نموده‌اند. در بلوک ایران مرکزی بسیاری از پتانسیل‌های معدنی سنگ‌آهن که حدود ۴۰ یا ۵۰ سال پیش توسط روس‌ها کشف شده‌اند و کانسارهای معروفی هم هستند و می‌توانند به معادن بزرگ‌مقیاس تبدیل شوند به تشخیص سازمان انرژی اتمی و مخالفت با استعلام ماده ۲۴ در اختیار سازمان مذکور قرار دارند. آیا سازمان انرژی اتمی نمی‌تواند؛ باتوجه‌به اختیار صددرصدی

این محدوده‌ها با تشخیص خود با برخی متقاضیان وارد مذاکره و تفاهم شود؟ در صورت انعقاد تفاهم‌نامه و قرارداد چه کسی می‌تواند بر مفاد آن‌ها نظارت داشته باشد؟ پاسخ روشن است؛ هیچ‌کس به‌جز سازمان انرژی اتمی به‌عنوان طرف اول و سرمایه‌گذار به‌عنوان طرف دوم.

در طول دوران خدمت در دفتر امور اکتشاف وزارت صنعت، معدن و تجارت مواد متعددی مشاهده کردم که متقاضی به وزارت مراجعه کرده و اظهار داشته است که محدوده درخواستی وی در حال بهره‌برداری توسط اشخاص حقیقی و حقوقی دیگر است. از لحاظ قانونی چنین متقاضیانی نمی‌توانند

ادعایی داشته باشند؛ زیرا محدوده‌ای که زمانی

مورد درخواست ایشان بوده، وفق ماده ۲۴ قانون

معدن از سازمان انرژی اتمی استعلام شده است و

سازمان مذکور وفق مفاد آیین‌نامه اجرایی تبصره ۳

ماده ۳ قانون معادن، محدوده را مشمول بخش ۳

طبقه‌بندی صدرا اشاره دانسته و متقاضی معدنی

خلع‌ید شده است؛ لکن بخشی از این مشکل به عدم

اقناع دارنده قبلی توسط سازمان انرژی اتمی برمی‌گردد. حاکمیت ارگان‌های دولتی حاکمیتی در چهارچوب وظایف سازمانی خود غیرقابل انکار است؛ اما در مواجهه با ارباب‌رجوع چه نوع برخوردی مطلوب است؟ برخوردی که باعث مفتوح شدن پرونده‌هایی در دیوان عدالت اداری و یا دادگاه‌ها و دادسراها شود؟

موارد متعددی نیز وجود دارد که سازمان انرژی اتمی پس از وصول استعلام ماده ۲۴ قانون برای یک محدوده اعلام مخالفت و آغاز به عملیات معدنی نموده که در ذهن دارنده قبلی این موضوع نقش می‌بندد که چرا پیش از استعلام من، سازمان انرژی اتمی نگرش اجرایی معدنی به این محدوده نداشته است؟ شاید پاسخ سازمان انرژی اتمی این باشد که به‌دلیل محدودیت‌های موجود در نیروی انسانی و گستردگی عرصه‌های پرتوزا در کشور فرصت این کار را نداشته است و با استعلامات موردی تیم کارشناسی مطالعات اولیه را انجام می‌دهند و یا نتایج مطالعات قبلی را مجدداً مورد بازبینی قرار می‌دهند. این پاسخ را نمی‌توان غیرمنطقی و کارشکنانه تلقی کرد.

مورد دیگر؛ درگیری عناصر پرتوزا با طیف وسیعی از مواد معدنی فلزی (مانند سنگ‌آهن، مس، طلا و...) و غیرفلزی (مانند پرلیت، پوک معدنی و...) است که به‌دلیل احتمالی عدم دانش کافی اکثر مکتشفین و معدن‌کاران با مسائل علمی عناصر پرتوزا و در نتیجه

چنین اختلاط‌هایی جای سؤال باقی می‌گذارد که می‌توان با برگزاری دوره‌های آموزشی تخصصی توسط متخصصان عزیز سازمان انرژی اتمی هم سطح دانش فنی مکتشفین، معدن‌کاران و متخصصین را بالا برد و هم آگاهی عمومی و فرهنگ‌سازی در مواجهه با محدوده‌های دارای اختلاط مواد معدنی پرتوزا و غیر پرتوزا در جامعه معدنی کشور ایجاد نمود.

در نهایت اینکه در حال حاضر بسیاری از مکتشفین و معدن‌کاران، سازمان انرژی اتمی را به‌عنوان سدی در برابر ثبت محدوده‌های اکتشافی جدید می‌دانند و این چالش به‌واسطه سکوت سازمان انرژی اتمی که می‌تواند دلایل مختلفی از جمله حفظ محرمانگی در خصوص عناصر پرتوزا داشته باشد، روزبه‌روز پررنگ‌تر می‌شود.

انتظار می‌رود؛ باتوجه‌به اینکه کارگروه تعامل مشترکی بین سازمان انرژی اتمی و وزارت صنعت، معدن و تجارت وجود دارد، برنامه‌ای به‌جهت تنویر افکار عمومی جامعه معدن‌کاری کشور در نظر گرفته شود تا با اجرایی نمودن آن نقاط کور ارتباط بین مکتشف و معدن‌کار با سازمان انرژی اتمی به‌صورت واضح و شفاف درآید تا هم از فعالیت‌های معدنی سرمایه‌گذاران حقیقی و حقوقی دولتی و غیردولتی جلوگیری به عمل نیاید و هم دید غیرشفاف فعلی در جامعه معدنی کشور از بین برود.

همچنین ضرورت دارد ارگان‌های نظارتی از جمله سازمان محترم بازرسی کل کشور نیز به موضوع ورود کرده، سرنوشت محدوده‌های معدنی که سازمان انرژی اتمی حسب وظیفه ذاتی، در اختیار گرفته را مورد نظارت و پایش دائمی قرار دهند و حسب تشخیص گزارشاتی به مراجع مربوطه ارائه نمایند تا هر اظهارنظری پشتوانه محکم داشته باشد.

خانه معدن ایران نیز می‌تواند با استفاده از تجربیات موفق خود در برگزاری نشست‌های مشترک در حوزه منابع طبیعی و محیط‌زیست، برنامه‌های مفید و مؤثری نیز دوشادوش سازمان انرژی اتمی اجرا نماید.

مصطفی مرادزاده
وکیل پایه یک دادگستری

چالش‌های معدن‌کاران با نگاهی بر صلاحیت‌های

سازمان انرژی اتمی

از منظر قانون معدن، سازمان انرژی اتمی ایران دارای دو گونه صلاحیت تعریف شده است:

اول؛ صلاحیت سازمان انرژی اتمی جهت بهره‌برداری از منابع طبیعی پرتوزا و استفاده در صنایع و موضوعات مرتبط با مأموریت سازمان است؛ همچنان که در بند «ت» ماده ۳ قانون معدن ملاحظه می‌شود، مواد پرتوزا به‌عنوان طبقه‌ی چهارم طبقه‌بندی مواد معدنی ذکر شده و به‌تصریح ماده‌ی ۴ و همچنین صدر ماده‌ی ۹ که به تعریف پروانه‌ی بهره‌برداری پرداخته، اختیار تصمیم‌گیری این حوزه از حیطه وظایف وزارت صنعت، معدن و تجارت به‌عنوان متولی اصلی حوزه‌ی معدن کشور مستثنا و به سازمان انرژی اتمی ایران واگذار شده است که به‌لحاظ شرایط خاص مواد پرتوزا و ارتباط مستقیم و تنگاتنگ با امور حاکمیتی و امنیتی، امری اجتناب‌ناپذیر و ضروری به نظر می‌رسد.

دوم؛ صلاحیت سازمان جهت اعلام نظر و پاسخ به استعلامات صورت‌گرفته در مرحله‌ی پیش از اکتشافات معدنی وفق ماده‌ی ۲۴ در تعیین حریم محدوده‌ها جهت اکتشافات سایر معدن به‌جهت اطمینان معدن‌کاران از عدم وجود مواد پرتوزا و تداخل احتمالی به شرح پیش‌گفته است. ماده ۲۴ قانون معدن بیان داشته است: جهت

تسریع در امر اکتشاف و بهره‌برداری از معدن، دستگاه‌های اجرائی و متولیان قانونی مربوطه مکلف هستند حداکثر ظرف دو ماه نسبت به استعلام وزارت صنعت، معدن و تجارت جهت صدور پروانه‌ی اکتشاف در موارد ذیل اعلام نظر نمایند.

الف- حریم قانونی راه‌ها و راه‌آهن

ب- داخل شهرها و حریم قانونی آن‌ها

پ- حریم قانونی سدها و شبکه‌های توزیع آب و حوضچه‌های سدها و قنوات

ت- درون جنگل‌ها و مراتع

ث- حریم اماکن مقدسه و ابنیه‌ی تاریخی

ج- حریم پادگان‌ها و محل استقرار نیروهای مسلح
چ- مناطقی با عنوان پارک ملی، آثار طبیعی ملی، پناهگاه حیات‌وحش و حفاظت‌شده

ح- حوزه‌های دارای مواد پرتوزا بیش از حد مجاز استعلام از دستگاه‌های اجرائی ذی‌ربط، توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت و فقط یک‌بار برای صدور پروانه‌ی اکتشاف انجام می‌گیرد. پروانه‌ی اکتشاف توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت حداکثر سه ماه پس از استعلام صادر می‌شود، اعلام نظر باید برای کل محدوده‌ی موردتقاضا صورت گیرد و عدم اعلام نظر در مهلت مقرر به‌منزله‌ی موافقت دستگاه‌های مذکور تلقی می‌شود.

تبصره ۱ - دستگاه‌های اجرائی مربوطه مکلف هستند ظرف سه ماه پس از ابلاغ این قانون، نسبت به اعلام وضعیت حریم‌های قانونی خود به وزارت صنعت، معدن و تجارت اقدام نمایند.

تبصره ۲ - سازمان انرژی اتمی ایران مکلف است ظرف سه ماه پس از ابلاغ این قانون، حوزه‌های اکتشافی دارای مواد پرتوزا بیش از حد مجاز را به وزارت صنعت، معدن و تجارت اعلام نماید؛ همچنین سازمان انرژی اتمی ایران ابتدای هر سال محدوده‌های جدید را اعلام می‌کند و وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف است با رعایت مفاد این ماده در مناطق اعلام‌شده از سازمان انرژی اتمی ایران استعلام نماید.

تبصره ۳ - وزارت صنعت، معدن و تجارت و سازمان حفاظت محیط‌زیست مکلف هستند درمورد معدن متروکه و مسبوق به سابقه واقع در مناطق موضوع بند «چ» این ماده بررسی و تصمیم‌گیری نمایند و در صورت عدم توافق چنانچه با در نظر گرفتن نوع ماده‌ی معدنی و میزان ذخیره از نظر مصالح ملی، بهره‌برداری از این معدن به مصلحت باشد، وزارت صنعت، معدن و تجارت با تصویب هیئت وزیران نسبت به احیاء و راه‌اندازی آن‌ها اقدام کند.

تبصره ۴ - وزارت صنعت، معدن و تجارت وظیفه‌ی مدیریت یکپارچه، هماهنگی و اداره‌ی امور اخذ، تکمیل و صدور مجوز را برعهده دارد و از طریق ایجاد پنجره‌ی واحد با مشارکت سایر دستگاه‌های مرتبط به‌گونه‌ای اقدام می‌نماید که ضمن رعایت اصل هم‌زمانی پاسخ استعلامات، سقف زمانی موردنظر برای صدور مجوز از زمان پیش‌بینی‌شده در قانون تجاوز ننماید؛ در ایجاد فرایند پنجره‌ی واحد، دستگاه‌های فرعی، مکلف هستند نسبت به ارائه‌ی خدمات از طریق استقرار نماینده‌ی تام‌الاختیار در محل پنجره‌های واحد و یا در فضای مجازی اقدام و همکاری لازم را به عمل بیاورند.

همان‌گونه که در ماده‌ی ۲۴ تصریح و تأکید شده است، به‌جهت اهمیت فوق‌العاده‌ای که قانون‌گذار به‌درستی برای موضوع استعلام و آثار بسیار مهم مترتب بر آن قائل بوده، ضوابط و چهارچوب سخت‌گیرانه‌ای برای این مهم در نظر گرفته است؛ ازجمله آنکه استعلام می‌بایست در فرجه‌ای دو ماهه انجام شود و مقید به زمان باشد تنها توسط متولی اصلی که همان وزارت صنعت، معدن و تجارت است صورت می‌گیرد و فقط برای یک‌بار در هنگام صدور پروانه‌ی اکتشاف انجام شود و امکان تکرار در مراحل بعدی را ندارد.

بعلاوه؛ اعلام نظر نه به‌صورت جزئی و بخشی، بلکه برای کل محدوده‌ی موردتقاضا خواهد بود و نکته‌ی مهم آنکه عدم اعلام نظر نیز به‌منزله‌ی موافقت دستگاه درمورد استعلام تلقی می‌شود.

در ادامه و در تبصره‌ی ۱، فرجه‌ی سه‌ماهه برای دستگاه‌ها جهت اعلام نظر و تعیین حریم قانونی مقرر نموده و در مقام تأکید و تصریح مجدد با وضع تبصره ۲ در خصوص سازمان انرژی اتمی به این مقدار اکتفا نشده است و به‌صورت خاص، علاوه بر تعیین فرجه‌ی سه‌ماهه جهت تعیین حریم قانونی،

سازمان را مکلف نموده است که در ابتدای هر سال نسبت به به‌روزرسانی اطلاعات و اعلام محدوده‌های جدید اقدام نماید.

هرچند مقنن احکام قانونی فوق را با اهداف عالی‌های

همچون تسهیل و رفع موانع احتمالی فعالیت‌های

معدنی پیش‌بینی نموده است، مع‌الوصف علی‌رغم

سپری‌شدن حدود یازده سال از تاریخ تصویب قانون

اصلاح قانون معادن در سال ۱۳۹۰، بسیاری از احکام

مقرر قانونی تاکنون یا به اجرا درنیامده‌اند و یا

به‌صورت ناقص اجرایی شده‌اند و همین امر

سرگردانی و بلا تکلیفی فعالان حوزه‌ی معدن را

موجب شده است.

طبق قانون، سازمان انرژی اتمی مکلف به اعلام حوزه‌های اکتشافی دارای مواد پرتوزای بیش از حد مجاز به وزارت صنعت، معدن و تجارت بوده و باید در ابتدای هر سال نسبت به به‌روزرسانی اطلاعات سامانه با اعلام محدوده‌های جدید اقدام نماید تا فعال حوزه‌ی معدن در مرحله‌ی انجام استعلامات موضوع ماده ۲۴، پیش از صدور پروانه‌ی اکتشاف با مراجعه به سامانه و تطبیق محدوده‌ی موردنظر خود جهت انجام فعالیت معدنی با اطلاعات مندرج در سامانه از سوی سازمان انرژی اتمی، امکان یا عدم امکان این مهم را مورد بررسی و ارزیابی قرار دهد تا با سد و مانع محکم و غیرقابل‌عبور مخالفت همیشگی سازمان با ثبت محدوده‌های معدنی در عرصه‌ای به وسعت تقریبی تمام میهن عزیزمان روبرو نشود!

چه اینکه منظور مقنن از تصویب ماده‌ی ۲۴ مکرر در سال ۹۲ برون‌رفت از بن‌بست ناشی از مخالفت‌های غیرکارشناسی احتمالی مورد اشاره بوده، مع‌الوصف اجرای سازوکار مندرج در ماده‌ی ۲۴ مکرر نیز خود

حدیث مفصل است که از حوصله‌ی مرقومه‌ی حاضر خارج و در مجالی دیگر مورد اشاره قرار خواهد گرفت. نکته‌ی حائز اهمیت آنکه تعداد قابل‌توجهی از عرصه‌های ارزشمند و دارای پتانسیل غنی معدنی، به‌لحاظ برخی مخالفت‌های بعضاً مغایر با ضوابط یادشده یا از چرخه تولید و بهره‌برداری خارج شده و یا اساساً مورد مطالعه و اکتشاف قرار نگرفته است. علاوه بر نکات یادشده، در موارد متعددی مشاهده شده است که پاسخ استعلام در محدوده‌ی معدنی واحد به پاسخ‌های متفاوت و متعددی منتهی شده، بدون آن‌که دلیل موجه و منطقی برای این امر وجود داشته باشد که شائبه پاسخ غیردقیق و متفن را به ذهن متبادر و ضرورت اجرای احکام مقرر قانونی موردبحث را بیش‌ازپیش نمایان می‌سازد.

در پایان آن‌که؛ نگاه کلی حاکمیت طی سالیان اخیر تسهیل شرایط و فضای کسب‌وکار و صدور مجوزها علی‌الخصوص در حوزه‌ی با اهمیت معدن بوده تا با ایجاد پنجره‌ی واحد اعمال سلیقه‌ی اشخاص در اعلام نظر کارشناسی را تا حد ممکن محدود و حتی‌الامکان حذف نموده و از این رهگذر بسترهای احتمالی فسادزا در صدور مجوزها و پاسخ به استعلامات برای همیشه برچیده شود و رفع بلا تکلیفی فعالان معدنی را موجب شود که علی‌رغم تلاش‌های فراوان و پیگیری‌های صورت‌گرفته از سوی بخش‌های مختلف دولت و همراهی همه‌جانبه و ارزشمند بخش خصوصی، علی‌الخصوص با آغاز به کار دولت محترم سیزدهم که بر شعار رونق تولید و اقتصاد و مبارزه با بسترهای فسادزا تأکید فراوان داشته و دارد (به‌عنوان نمونه اعلام آمادگی وزارت اقتصاد جهت صدور پروانه‌های کسب‌وکار در صورت استنکاف دستگاه‌های ذی‌ربط در فرجه‌ی قانونی) با نقطه‌ی مطلوب فاصله‌ی فراوانی وجود دارد.

به امید آنکه ...

دکتر عیسی دانش‌پور بخشایش

عضو هیئت علمی دانشگاه و وکیل پایه یک دادگستری

تحلیل حقوقی صلاحیت عام وزارت صنعت، معدن و تجارت

و صلاحیت خاص سازمان انرژی اتمی در پهنه‌های اکتشافی

سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی از جمله سازمان‌های وابسته به وزارت صنعت، معدن و تجارت که دارای صلاحیت‌های قانونی در زمینه مطالعات سیستماتیک زمین‌شناسی و اکتشاف کانی‌های ایران و تهیه نقشه‌ها و گزارش‌های زمین‌شناسی است؛ اعمال و اجرای صلاحیت‌های قانونی مذکور می‌تواند اطلاعات دقیق مربوط به مناطق و ذخایر معدنی را در اختیار دولت و فعالان حوزه معدنی قرار داده و در عین حال عاملی در جهت کاهش ریسک سرمایه‌گذاری در حوزه معدن و صنایع معدنی باشد؛ بر همین اساس می‌تواند فرایند استخراج، فرآوری و توسعه صنایع پایین‌دستی را تسهیل نماید.

سازمان دیگری تحت عنوان **سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران با نام اختصاری «ایمیدرو»** از دیگر سازمان‌هایی است که به موجب ماده ۶ قانون تأسیس وزارت صنایع و معادن مصوب ۱۳۹۷/۱۰/۰۶ و به منظور بررسی، تهیه و اجرای طرح‌های احداث، توسعه، تجهیز و نوسازی صنایع تولیدی متالوژی، استخراج و فرآوری مواد معدنی و اجرای کارهای اکتشافی تشکیل گردیده است و مطابق قانون تأسیس سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران و اساسنامه آن اداره می‌گردد.

سازمان دیگری که در ارتباط با معادن و فعالیت‌های معدنی دارای صلاحیت‌ها و اختیارات حاکمیتی است، سازمان انرژی اتمی ایران است؛ این سازمان

مطابق ماده ۵ قانون معادن، اکتشاف و شناسایی ذخایر معدنی از طریق بخش‌های دولتی، تعاونی و خصوصی از جمله وظایف و صلاحیت‌های وزارت صنعت، معدن و تجارت است و بر اساس ماده ۲ قانون اصلاح قانون معادن، مسئولیت اعمال حاکمیتی معادن کشور و صدور مجوز فعالیت‌های معدنی و نظارت بر آن برعهده وزارت صنعت، معدن و تجارت گذاشته شده است؛ البته اعمال حاکمیتی مذکور در این ماده مانع اعمال حاکمیت اشخاص حقیقی و حقوقی در محدوده قوانین و مقررات نیست. بر اساس قانون، وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف گردیده است بسترهای لازم را برای اکتشاف ذخایر معدنی در سراسر کشور برای اشخاص حقیقی و حقوقی فراهم نماید؛ به‌علاوه ماده ۳۵ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام ملی کشور وزارت صنعت، معدن و تجارت را مکلف نموده است در راستای خصوصی‌سازی و اجرای سیاست‌های کلی نظام در اصل ۴۴ قانون اساسی، استخراج و فروش معادن متعلق به وزارتخانه مذکور را از طریق مزایده عمومی به بخش خصوصی یا تعاونی واگذار نماید، سازوکاری که زمینه حضور هرچه بیشتر بخش خصوصی در فعالیت‌های معدنی را فراهم می‌نماید.

وزارتخانه مذکور را از طریق مزایده عمومی به بخش خصوصی یا تعاونی واگذار نماید، سازوکاری که زمینه حضور هرچه بیشتر بخش خصوصی در فعالیت‌های معدنی را فراهم می‌نماید.

معدن و مواد معدنی یکی از ثروت‌های خدادادی است و ایران نیز به‌عنوان یکی از کشورهای برخوردار از این ثروت‌های عظیم است. اکتشاف، فرآوری و بهره‌برداری از معادن علاوه بر رفع نیازهای داخلی، می‌تواند زمینه را برای توسعه و ترقی کشور فراهم نماید؛ بر همین اساس طی دو قرن اخیر در کشور ما نیز نهادها و سازمان‌های مرتبط با معدن و صنایع معدنی تأسیس گردیده است؛ ولی به‌دلیل فقدان قوانین سازمان‌دهنده و موازی‌کاری، تداخل صلاحیت‌ها و اعمال و اجرای سیاست‌های نامناسب در مقایسه با کشورهای هم‌تراز، شاهد رکود در فعالیت‌ها و صنایع معدنی هستیم.

با در نظر گرفتن سابقه تاریخی تأسیس وزارت صنعت، معدن و تجارت و تغییر و تبدیل و ادغام‌های صورت‌گرفته متوجه خواهیم شد که وزارتخانه متولی معدن و صنایع معدنی همواره دستخوش تغییرات و دگرگونی‌های ساختاری فراوانی بوده و

نگرش مقنن به مدیریت معادن و صنایع معدنی،

بر اساس تخصص و تمرکزگرایی در امور معدنی

نبوده و ادغام فعالیت‌های تجاری و نیز تجمیع تمام

امور صنعتی در وزارتخانه واحد این ادعا را ثابت

می‌نماید؛ به‌علاوه تأسیس سازمان‌ها و اعطای

صلاحیت‌های حاکمیتی در حوزه معدن به این سازمان‌ها، مدیریت و سازماندهی فعالیت‌های معدنی و صنایع مرتبط با معدن را با چالش‌های جدی مواجه ساخته است.

بر اساس قانون سازمان انرژی اتمی ایران در تاریخ ۱۳۵۳/۰۴/۱۶ تأسیس گردیده است. مطابق ماده ۱ قانون مذکور، سازمان انرژی اتمی ایران برای استفاده از اشعه و انرژی اتمی در صنایع مختلف و برقراری هماهنگی و نظارت بر کلیه امور مربوط به انرژی اتمی در کشور تأسیس گردیده است.

مطابق ماده ۳ قانون مذکور توسعه و گسترش علوم و فنون اتمی از طریق انجام مطالعات و تحقیقات و به‌کارگیری آن در زمینه‌های مختلف و بررسی‌ها و عملیات اکتشافی برای تأمین مواد اولیه صنایع اتمی از قبیل سوخت اتمی و مواد رادیواکتیو و بهره‌برداری از این منابع از طریق استخراج و تلخیص و تأمین سوخت اتمی، ایجاد نیروگاه‌ها تأسیسات اتمی، ارتباط با مراجع بین‌المللی و کشورهای خارجی و نمایندگی ایران در آژانس بین‌المللی انرژی اتمی از جمله صلاحیت‌های اصلی سازمان انرژی اتمی ایران است.

ماده ۵ قانون سازمان انرژی اتمی ایران بهره‌برداری از منابع سوخت اتمی و یا مواد رادیواکتیو و تولید موارد و فرآورده‌های رادیواکتیو در سراسر کشور و وارد کردن سوخت اتمی و یا مواد رادیواکتیو به کشور و توزیع این مواد در کشور برای استفاده‌های مختلف را در انحصار سازمان انرژی اتمی ایران قرار داده است؛ بر اساس تبصره همان ماده، اجازه فعالیت سازمان‌های دولتی یا وابسته به دولت و یا مؤسسات خصوصی در این حوزه را منوط به تصویب کمیته انرژی اتمی دانسته است.

ماده ۲ آیین‌نامه اجرایی تبصره ۲ ماده ۳ قانون

اصلاح معادن (مصوب ۱۳۹۴) شناسایی عناصر

پرتوزای بیش از حد مجاز را برعهده وزارت صنعت،

معادن و تجارت قرار داده است و سازمان انرژی

اتمی در موارد اعلام‌شده از سوی وزارت یا مواردی که خارج از محدوده در اختیار سازمان انرژی اتمی است با هماهنگی وزارت صنعت، معدن و تجارت نسبت به بررسی میدانی و نمونه‌برداری اقدام خواهد نمود؛ بر اساس ماده ۳ و ۴ و ۵ آیین‌نامه مذکور محدوده‌هایی که دارای مجوز فعالیت معدنی از طرف وزارت صنعت، معدن و تجارت هستند و ماده معدنی پرتوزا محصول اصلی آن‌ها است در اختیار سازمان انرژی اتمی قرار خواهد گرفت و در صورت اختلاط مواد پرتوزا با سایر مواد معدنی با تشخیص سازمان انرژی اتمی و به شرط قابل تفکیک بودن در اختیار وزارت صنعت، معدن و تجارت قرار خواهد گرفت و در صورت غیرقابل تفکیک بودن، وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف گردیده است اکتشاف و استخراج مواد معدنی غیر پرتوزا را نیز به سازمان انرژی اتمی ایران واگذار نماید.

با در نظر گرفتن هریک از قوانین و مقررات فوق و نیز سایر مقررات قوانین حاکم بر فعالیت‌های معدنی می‌توان گفت که صلاحیت‌ها و اختیارات وزارت صنعت، معدن و تجارت و سازمان‌های تخصصی در حوزه معدن و نیز صلاحیت‌ها و اختیاراتی که سازمان انرژی اتمی ایران دارد دارای مؤلفه‌های مهم حقوقی هستند، مؤلفه‌هایی که می‌تواند عوامل مربوط به تقابل نهادهای دولتی را

مرتفع و زمینه را برای تعامل هرچه بیشتر این نهادها فراهم نماید:

۱- در نظام حقوق عمومی و حقوق اداری، اصل بسیار مهمی در ارتباط با نهادها و ادارات دولتی وجود دارد که به اصل «عدم صلاحیت» (Incompetence) معروف است. بر اساس این اصل تمام تصمیمات و اقدامات مقام یا نهاد اداری باید مطابق با قانونی باشد که بر اساس آن، سازمان صلاحیت و اختیارات خویش را اخذ نموده است؛ به‌نحوی که هرگونه فعل و یا ترک فعلی خارج از آن، اعتبار حقوقی و قانونی نخواهد داشت. هدف از تأسیس این اصل جلوگیری از سوءاستفاده از قدرت است و زمینه را برای اجرای اصل بسیار مهم دیگری به نام «اصل حاکمیت قانون» (The rule of law) فراهم می‌نماید.

۲- با در نظر گرفتن صلاحیت‌های قانونی هریک از

نهادهای و مراجع دولتی اصل بر صلاحیت عام و ذاتی

وزارت صنعت، معدن و تجارت در امور معدنی است

و صلاحیت سازمان‌ها و نهادهای دیگر، صلاحیتی

خاص و محدود است؛ بنابراین حساسیت‌های مقنن

در ارتباط با مواد معدنی پرتوزا و معادن حاوی

اورانیوم و مواد رادیواکتیو و انحصار سازمان انرژی

اتمی ایران در اکتشاف و بهره‌برداری از این مواد

معدنی، نباید عاملی برای حصر و یا حبس پهنه‌ها و

اعمال محدودیت یا ممنوعیت در بهره‌برداری از

معادن را فراهم نماید. توجه به این نکته ضروری

عمومی و اشخاص حقیقی و حقوقی را در تصمیم گیری و سرمایه‌گذاری کمک خواهد نمود. مسلماً دولت به‌عنوان متولی اصلی حوزه معدن، باید اطلاعات معدنی مورد نیاز را تهیه و تأمین نماید اجرای این بخش از وظایف دولت در واقع اجرای اصول دیگر حقوق عمومی یعنی اصل شفافیت (Transparency) و اصل دسترسی آزاد به اطلاعات (Access to information) محسوب می‌شود. متأسفانه دولت در تعریف پهنه‌ها و زون‌های اکتشافی و انتقال اطلاعات معدنی عملکرد مناسبی نداشته است.

۷- در وضعیت کنونی شایسته است نهادها و سازمان‌های دولتی زمینه‌های تعامل و همسویی را تقویت نمایند و زمینه را برای توسعه هرچه بهتر فعالیت‌های معدنی فراهم نمایند. در اجرای سیاست‌های مربوط به اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی، دولت باید زمینه مشارکت هرچه بیشتر بخش خصوصی در فعالیت‌های معدنی و استخراج مواد پرتوزا را فراهم سازد و در نهایت آن چه در پایان این مقاله اهمیت دارد، لزوم حفظ منافع و مصالح ملی است و رسیدن به این مقصود نه در تقابل سازمان‌ها و نه در حصر و محدود کردن فعالیت‌های معدنی است، تعامل سازنده سازمان‌ها و هم‌افزایی هر یک از نهادها و مشارکت بخش خصوصی در فرایند اکتشاف و بهره‌برداری از منابع معدنی، از جمله عوامل مؤثر در توسعه معدن و صنایع معدنی است.

مواد پرتوزا در معادن متعدد و اختلاط آن با مواد معدنی دیگر، فقدان امکانات و تجهیزات سازمان انرژی اتمی ایران در اکتشاف و استخراج مواد پرتوزا، حصر پهنه‌های معدنی و جلوگیری از فعالیت‌های معدنی نتیجه‌ای جز معطل ماندن ظرفیت‌های معدنی کشور و رکود فعالیت‌های معدنی نخواهد داشت.

۵- با مبنا قرار دادن لزوم تعامل هر یک از سازمان‌ها و نهادهای دولتی، به نظر می‌رسد هر یک از سازمان‌ها و نهادهای قانونی باید در راستای اجرای وظایف ذاتی و تخصصی خویش اقدام و از مداخله در امور یکدیگر پرهیز نمایند؛ به‌عنوان مثال بایستی سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی در بخش اکتشافات معدنی، تولید اطلاعات پایه و تهیه نقشه‌های معدنی، سازمان توسعه و نوسازی معدن و صنایع معدنی ایران در توسعه و نوسازی معدن و صنایع معدنی تلاش نمایند و سازمان انرژی اتمی نیز اختیارات قانونی خویش را در ارتباط با معدن دارای مواد پرتوزا، اورانیوم و سایر مواد مورد نیاز انرژی اتمی متمرکز و از پرداختن به سایر مواد معدنی اجتناب نماید.

۶- اطلاعات مربوط به پهنه‌ها و مواد معدنی، نقشه‌ها و جداول مربوط به ذخایر معدنی، فعالیت یا عدم فعالیت هر یک از معادن و داده‌ها و آمار مرتبط با معدن و صنایع معدنی، دولت را در سیاست‌گذاری

است که ایران جزء کشورهای دارای منابع غنی اورانیوم نمی‌باشد و در صورت وجود عناصر پرتوزا با استناد به تبصره ۲ ماده ۳ قانون معدن، بهره‌بردار مکلف گردیده عناصر پرتوزای تولیدی را به‌عنوان محصول جانبی به سازمان انرژی اتمی تحویل دهد و نباید وجود ماده پرتوزا زمینه فعالیت بهره‌برداران را از بین ببرد.

۳- مطابق تبصره ۴ ماده ۲۴ قانون معدن دولت مکلف به ایجاد پنجره واحد اخذ استعلامات از سازمان‌های مرتبط گردیده است و سازمان‌ها باید مناطق ممنوعه و تحت مدیریت خویش را در این سامانه معرفی نمایند تا فعالان حوزه معدن به سهولت نسبت به ثبت و استخراج ماده معدنی اقدام نمایند. در صورت تحقق چنین سامانه‌ای سرمایه‌گذاری و فعالیت در حوزه معدن تسریع و زمینه‌های رانت و سوءاستفاده از اختیارات، از بین خواهد رفت و در نتیجه زمینه برای مدیریت یکپارچه فعالیت‌های معدنی فراهم خواهد شد.

۴- با در نظر گرفتن چشم‌انداز بیست‌ساله کشور و سیاست‌های کلی نظام در اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی، خصوصی‌سازی و همچنین مقررات مندرج در قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر، پراکندگی

دکتر احسان افضلی پور

عضو هیات مدیره خانه معدن استان یزد

بهبود فضای کسب و کار در حوزه معدن و صنایع معدنی و

نقش سازمان انرژی اتمی در این رهگذر

می‌شد، این اصلاحات موجب شد جایگاه این کشور از رتبه ۹۲ (سال گذشته) به رتبه ۶۲ در گزارش امسال ارتقا یابد؛ یک جهش چشمگیر ۳۰ پله‌ای! طبق گزارش «بانک جهانی» در یک سال منتهی به ماه مه ۲۰۱۹ (اردیبهشت ۱۳۹۸)، زمان جمع‌آوری داده‌های این گزارش، نه‌تنها اقدامی برای سهولت فعالیت کسب و کارها در ایران صورت نگرفته؛ بلکه بار اضافی به دوش آن‌ها گذاشته شده است.

اگرچه به گفته معاون امور اقتصادی وزیر اقتصاد، در

هیئت مقررات‌زدایی تلاش‌هایی جهت حذف این

مجوزها صورت گرفته و هیئت به دنبال آن است که

مصوبات زاید را حذف کند و اخیراً مصوبات مهمی

نیز داشته است؛ ولی این اقدامات به دلیل عدم

همکاری بعضی از سازمان‌ها به اتفاقاتی که منجر به

بهبود این شاخص در کشور گردد، نشده است.

با نگاه به این شاخص و دلایل قرار گرفتن ایران در هر کدام از ابعاد این شاخص و جایگاه می‌توان به راحتی نقاط ضعف و چالش هر حوزه را در کشور تحلیل نمود. بخش معدن و صنایع معدنی به دلیل دارا بودن ویژگی‌های زیر در اقتصاد ملی و روند پیشرفت کشور نقش تعیین‌کننده‌ای دارند که نیاز به مدیریت بهتر، رفع موانع و بهبود فضای سرمایه‌گذاری را در این حوزه بیش‌ازپیش طلب می‌کند.

یکی از این ابعاد «شروع یک کسب و کار» یا «تأسیس کسب و کار» بوده که شامل زمان، هزینه، مجوزهای موردنیاز برای راه‌اندازی کسب و کار است، این فاکتور برای کشور ما ۱۷۸ از بین ۱۹۰ کشور است و نشان‌دهنده‌ی موانع بالا در ایجاد یک کسب و کار است.

مقایسه‌ی این شاخص با کشورهای خاورمیانه نشان‌دهنده‌ی وضعیت بسیار ضعیف کشور ما نسبت به کشورهای همسایه است، در گزارش «سهولت کسب و کار ۲۰۲۰» کشورهایی که بیشترین بهبود را در تسهیل فضای کسب و کار خود داشتند به ترتیب عبارت‌اند از عربستان سعودی، اردن، بحرین، تاجیکستان، پاکستان و کویت است. بزرگ‌ترین پیشرفت‌کننده‌ی گزارش امسال بر مبنای افزایش نمره کلی سهولت کسب و کار، در یک سال اخیر عربستان سعودی، است که هشت مورد از اقدامات مقررات‌زدایی فضای کسب و کار را اجرایی کرده است؛ از مهم‌ترین این اصلاحات می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

ایجاد یک مرکز تأمین برای شرکت‌ها، بهبود جریان صادرات و واردات با تقویت پنجره مجازی تجارت الکترونیک، راه‌اندازی بررسی‌های ریسک محور، ایجاد پلتفرم آنلاین برای اخذ مجوز از نهادهای ذی‌ربط، ارتقای زیرساخت‌های بندر جده و اصلاحاتی که منجر به دسترسی بهتر به اعتبارات

شاخص سهولت کسب و کار که هر ساله توسط بانک جهانی برای ۱۹۰ کشور جهان منتشر می‌گردد به امکاناتی که دولت‌ها به‌عنوان حامیان کسب و کار در اختیار آن‌ها قرار می‌دهند می‌پردازد؛ این امکانات شامل همکاری سازمان‌ها و نهادها در اعطای مجوزهای اولیه، سیستم پرداخت مالیات، اجاره مکان، حمایت‌های قانونی، مالکیت خصوصی، پرداخت اعتبار مالی و غیره است، هرچقدر این امکانات بیشتر باشد به این معنی است که راه‌اندازی یک کسب و کار و ادامه‌ی آن راحت‌تر خواهد بود.

تحقیقات انجام‌شده نشان می‌دهد که شاخص سهولت کسب و کار تأثیر زیادی در رشد اقتصادی کشورها دارد. در این شاخص مواردی از جمله تأسیس مشاغل، صدور مجوزهای ساخت‌وساز، دریافت برق، ثبت املاک، گرفتن اعتبار، حمایت از سرمایه‌گذاران خارجی، پرداخت مالیات، تجارت برون‌مرزی، سهولت در انجام قراردادهای حل مسائل مربوط به ورشکستگی مورد محاسبه قرار می‌گیرد که هر کدام یک جنبه از وضعیت کسب و کار را نشان می‌دهد.

هم‌اکنون نیوزیلند با بالاترین رتبه در صدر کشورهایی است که عملیات کسب و کار در آنجا به ساده‌ترین شکل انجام می‌شود، ایران در ۱۴ سال گذشته از رتبه ۱۰۸ به ۱۲۷ نزول کرده و در دسته کشورهای متوسط قرار گرفته است.

حوزه می‌توان پیشنهادهای زیر را ارائه نمود:

۱- جزئیات وجود مواد پرتوزا، میزان و درصد مجاز آن جهت موافقت یا مخالفت با صدور پروانه مشخص گردد.

۲- با هدف شفاف‌سازی بیشتر در فرایند موافقت یا مخالفت سازمان، متقاضی نیز در مراحل نمونه‌برداری از پهنه مورد استعمال حضور و نظارت داشته باشد.

۳- در مرحله‌ی استعمال از سازمان انرژی اتمی جهت اعلام وضعیت مواد پرتوزا، امکان انتخاب آزمایشگاه مرجع وجود داشته باشد تا بتوان دقت تصمیم‌گیری در این مرحله را افزایش داد.

۴- در مرحله قبل از اخذ مجوز فعالیت معدنی از وزارت صنعت، معدن و تجارت در صورت اختلاط مواد پرتوزا درون محدوده چنانچه به تشخیص وزارت صنعت، معدن و تجارت، محدوده قابل تفکیک باشد از محدوده مذکور منفک و در اختیار متقاضی قرار گیرد.

۵- در مرحله قبل از اخذ مجوز از وزارت صنعت، معدن و تجارت چنانچه مواد پرتوزا به‌عنوان محصول جانبی ارزیابی شد می‌بایست طبق بند ۶ آیین‌نامه اجرایی تبصره ۲ ماده ۳ قانون اصلاح قانون معدن اقدام گردد.

۶- سازمان موظف به اجرای دقیق مفاد آیین‌نامه اجرایی تبصره ۲ ماده ۳ قانون اصلاح قانون معدن گردد.

و محصولاتی هم که رشد تولید را ثبت کرده‌اند، رشدی کمتر از ۲۵ درصد داشته‌اند و این امر نشان‌دهنده‌ی آن است که تولید معدنی‌ها در مدت زمان موردبررسی، افت قابل‌توجهی را تجربه کرده‌است.

بررسی و تحلیل این گزارش‌ها و ابعاد مختلف

شاخص سهولت کسب‌وکار نشان می‌دهد که

همکاری بین سازمان‌های مختلف دولتی در جهت

رفع موانع کسب‌وکارهای معدنی می‌تواند در بهبود

فضای تولید و شاخص تسهیل کسب‌وکار حوزه

معدن و صنایع معدنی تأثیر بسزایی داشته باشد؛

یکی از این سازمان‌های دولتی، سازمان انرژی اتمی است که وجود پهنه‌های معارض میان فرد متقاضی و سازمان انرژی اتمی باعث عدم اکتشاف یا استخراج در این پهنه‌ها و مشکلات عدیده‌ای برای معدن‌کاران شده است؛ اگرچه توافق صورت‌گرفته میان وزارت صنعت، معدن و تجارت با سازمان انرژی اتمی، این امکان را به‌وجود آورده است تا دسترسی به ۱۰۰ هزار کیلومترمربع پهنه‌ی معدنی امکان‌پذیر شود و در صورت رسیدن به مواد پرتوزا در دوران اکتشاف، پیگیری اکتشاف به سازمان انرژی اتمی سپرده شود؛ ولیکن به‌دلیل عدم شفافیت در جزئیات توافق و نیز هزینه‌های صرف‌شده جهت فعالیت‌های پی‌جویی و اکتشاف، معدن‌کار را با مشکلات جدی روبرو کرده است. حال جهت رفع این اختلاف و بهبود فضای سرمایه‌گذاری در این

سرمایه‌بر و پرریسک بودن فعالیت‌های معدنی و صنایع معدنی.

برخورداری ذخایر معدنی از ارزش ذاتی و قابلیت ارزش‌افزوده در آن.

قابلیت کمک به توسعه متوازن و محرومیت‌زدایی مناطق غیربرخوردار مستعد معدنی.

قابلیت ارزش‌آوری و کمک به توسعه صادرات غیرنفتی.

قابلیت تأمین نیازهای بخش گسترده‌ای از صنایع داخلی.

علاوه بر این ویژگی‌ها، میزان اشتغال در معدن و صنایع معدنی بر اساس تحقیقات کارگروه معدنی شهید خوشنویس در سال ۱۳۹۹ بیش از ۶۶۰ هزار نفر برآورد شده است؛ تخمین زده می‌شود به ازای هر شغل در معدن فلزی، ۲/۸ شغل اضافی و در سایر بخش‌های اقتصاد و همچنین معدن غیرفلزی، ۲/۵ شغل اضافی ایجاد می‌کند.

با همه‌ی این ویژگی‌ها، بر اساس گزارش مرکز آمار ایران تحت عنوان «نرخ رشد اقتصادی شش‌ماهه‌ی اول ۱۴۰۰» سهم بخش معدن از محصول ناخالص داخلی، نسبت به شش‌ماهه‌ی اول سال ۱۳۹۹ از ۲ درصد به ۱ درصد کاهش پیدا کرده است.

بررسی آمار اعلام‌شده از سوی وزارت صنعت، معدن و تجارت در هشت‌ماهه‌ی اول سال ۱۴۰۰ نشان‌دهنده‌ی وضعیت نامساعد تولید محصولات معدنی است، به‌طوری‌که از میان محصولات منتخب معدنی ۵۸/۳ درصد محصولات افت تولید داشته‌اند

سعید قاسمی

دانشجوی دکتری حقوق خصوصی دانشگاه آزاد تهران مرکزی

بررسی چالش‌های قانونی و حقوقی معدن‌کاران در معادن

شامل ماده معدنی پرتوزا با سازمان انرژی اتمی

تحلیل و تبیین مفاد آیین‌نامه اجرایی تبصره ۲ ماده ۳ قانون اصلاح قانون معادن ایران)

بسیاری از معدن‌کاران می‌شود، تداخل و اختلاط مواد معدنی طبقه ۱ و ۲ با مواد معدنی طبقه ۴ که عبارتند از «کلیه مواد پرتوزا اعم از اولیه و ثانویه» است.

۶- تا قبل از سال ۱۳۹۴ به‌علت عدم وجود آیین‌نامه اجرایی مشخص و معین برای رفع مشکل تداخل و اختلاط مواد معدنی طبقه ۱ و ۲ با مواد پرتوزا و رادیواکتیو (مواد معدنی طبقه ۴)، تکلیف معدن‌کاران در مواجهه با مشکل تداخل در هر مرحله‌ای از عملیات معدن‌کاری، نامشخص و نامعین بود؛ ولی طبق همکاری منسجمی که از سال ۱۳۹۲ بین وزارت صمت و سازمان انرژی اتمی ایران شکل گرفت در سال ۱۳۹۴ آیین‌نامه اجرایی تبصره ۲ ماده ۳ قانون اصلاح قانون معادن تنظیم و صادر شد که آیین‌نامه مذکور همه تکالیف قانونی معدن‌کاران ایرانی را در مواجهه با تداخل و اختلاط مواد رادیواکتیو و پرتوزا با سایر طبقات مواد معدنی، مشخص و معین کرد.

۷- تحلیل و تفسیر و اجرای مفاد آیین‌نامه اجرایی تبصره ۲ ماده ۳ قانون اصلاح قانون معادن، یکی از چالش‌های حقوقی و قانونی اصلی بین معدن‌کاران و سازمان انرژی اتمی ایران است که در این مقاله به

معدن و تجارت اعلام نماید؛ همچنین سازمان انرژی اتمی ایران ابتدای هر سال محدوده‌های جدید را اعلام می‌کند و وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف است با رعایت مفاد این ماده در مناطق اعلام‌شده از سازمان انرژی اتمی ایران استعلام نماید.»

۴- بر اساس تبصره ۴ ماده ۲۴ قانون معادن: «وزارت صنعت، معدن، تجارت و وظیفه مدیریت یکپارچه، هماهنگی و اداره امور اخذ، تکمیل و صدور مجوز را به‌عهده دارد و از طریق ایجاد پنجره واحد با مشارکت سایر دستگاه‌های مرتبط به‌گونه‌ای اقدام می‌نماید که ضمن رعایت اصل هم‌زمانی پاسخ استعلامات، سقف زمانی موردنظر برای صدور مجوز از زمان پیش‌بینی‌شده در قانون تجاوز ننماید. در ایجاد فرایند پنجره واحد، دستگاه‌های فرعی مکلف هستند نسبت به ارائه خدمات از طریق استقرار نماینده تام‌الاختیار در محل پنجره واحد و یا در فضای مجازی اقدام و همکاری لازم را به عمل آورند.»

۵- ماده ۳ قانون اصلاح قانون معادن ایران (مصوب سال ۱۳۹۰) مواد معدنی را به ۴ طبقه تقسیم‌بندی کرده است که باعث ایجاد مشکل بزرگی برای

۱- مطابق مفاد ماده ۲۴ قانون معادن ایران (اصلاحی مصوب ۱۳۹۰)، «جهت تسریع در امر اکتشاف و بهره‌برداری از معادن، دستگاه‌های اجرایی و متولیان قانونی مربوطه مکلف هستند حداکثر ظرف دو ماه نسبت به استعلام وزارت صنعت، معدن و تجارت جهت صدور پروانه اکتشاف در حوزه‌های دارای مواد پرتوزای بیش از حد مجاز، اعلام نظر نمایند.»

۲- مطابق مفاد ماده ۲۴ قانون معادن: «استعلام از دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط، توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت و فقط یکبار برای صدور پروانه اکتشاف انجام می‌گیرد. پروانه اکتشاف توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت حداکثر سه ماه پس از استعلام صادر می‌شود. اعلام نظر باید برای کل محدوده موردتقاضا صورت گیرد و عدم اعلام نظر در مهلت مقرر به‌منزله موافقت دستگاه‌های مذکور تلقی می‌شود.»

۳- متولی قانونی اعلام نظر در محدوده‌های معدنی پرتوزا، سازمان انرژی اتمی ایران است و طبق تبصره ۲ ماده ۲۴ قانون معادن ایران: «سازمان انرژی اتمی ایران مکلف است ظرف سه ماه پس از ابلاغ این قانون، حوزه‌های اکتشافی دارای مواد پرتوزای بیش از حد مجاز را به وزارت صنعت،

۱۳- مطابق ماده ۷ آیین‌نامه اجرایی مذکور، بهره‌بردار معدنی موظف است به‌منظور جلوگیری از پراکندگی و آلودگی مواد پرتوزا، مطابق دستورالعمل‌های ایمنی سازمان انرژی اتمی ایران و قانون حفاظت در برابر اشعه، مصوب ۱۳۶۸ اقدامات کاهش آلودگی در عملیات معدنی را تحت نظارت سازمان انجام دهد.

۱۴- معیار تشخیص محصول اصلی یا جانبی بودن ماده معدنی پرتوزا، اولویت اقتصادی، حد اقتصادی، راهبردی بودن مواد پرتوزا و حد مجاز پرتوایی طبق نظر و کارشناسی سازمان انرژی اتمی ایران است.

۱۵- با توجه به محتوا و مفاد آیین‌نامه اجرایی تبصره ۲ ماده ۳ قانون اصلاح قانون معادن ایران، این آیین‌نامه کاملاً یک‌طرفه بوده و مرجع اصلی تمام استعلامات، شکایات، آزمایش‌ها، معیارهای فنی و اقتصادی پرتوایی و آلودگی، سازمان انرژی اتمی است و بهره‌بردار معدنی فقط مکلف و موظف به اطاعت از آیین‌نامه است و حق اعتراض به آن را ندارد.

تشخیص سازمان انرژی اتمی قابل تفکیک باشد از محدوده مذکور منفک و جداشده و در اختیار وزارت صمت و معدن کار قرار خواهد گرفت.

۱۱- مطابق مفاد مواد ۳ و ۵ آیین‌نامه اجرایی مزبور در صورت اختلاط درون محدوده‌های دارای مجوز فعالیت معدنی از وزارت صمت، چنانچه ماده معدنی پرتوزا محصول اصلی بوده و قابل تفکیک نباشد، محدوده‌های مذکور در اختیار سازمان انرژی اتمی قرار می‌گیرد و فقط این سازمان نسبت به تفکیک، بهره‌برداری، برداشت و فراوری مواد پرتوزا اقدام می‌کند و هزینه‌های انجام‌شده توسط معدن کار و دارنده مجوز فعالیت معدنی، محاسبه و توسط سازمان انرژی اتمی پرداخت خواهد شد که معیار تشخیص محصول اصلی هم حد مجاز اقتصادی ماده معدنی پرتوزا است.

۱۲- مطابق مفاد ماده ۶ آیین‌نامه اجرایی مزبور در صورتی که ماده معدنی پرتوزا توسط سازمان انرژی اتمی، محصول جانبی اعلام شود، بهره‌بردار و معدن کار موظف است عناصر پرتوای استخراجی و تولیدی را به سازمان انرژی اتمی تحویل دهد و سازمان به هزینه و سرمایه‌گذاری خود آن را جداسازی و فراوری نماید.

تحلیل مفاد آن خواهیم پرداخت.

۸- مواد معدنی پرتوزا به‌دلیل ویژگی‌های تشعشعاتی خاصی که دارند در صورت ورود به جامعه، آسیب‌ها و خسارات جبران‌ناپذیری به‌همراه خواهند داشت و سلامت افراد را به خطر می‌اندازند؛ به همین دلیل آیین‌نامه مذکور با همکاری سازمان انرژی اتمی و وزارت صنعت، معدن و تجارت تنظیم و تدوین شده است.

۹- مطابق مفاد ماده ۲ آیین‌نامه اجرایی مزبور، وزارت صمت موظف است در صورت شناسایی عناصر پرتوایی بیش از حد مجاز، مراتب را به سازمان انرژی اتمی اعلام کند و سازمان نیز موظف است با هماهنگی وزارت صمت نسبت به بررسی میدانی و نمونه‌برداری اقدام نموده و در سقف زمانی سه ماه وضعیت پرتوایی ماده معدنی و دسته‌بندی آن را تعیین و ابلاغ نماید که تشخیص و طبقه‌بندی حد مجاز پرتوایی و حد مجاز اقتصادی مواد پرتوزا با سازمان انرژی اتمی است.

۱۰- مطابق مفاد ماده ۴ آیین‌نامه اجرایی مزبور در صورت اختلاط درون محدوده‌های معدنی در اختیار سازمان انرژی اتمی، برای جلوگیری از تضييع مواد معدنی سایر طبقات، چنانچه محدوده معدنی به

صمنا

موسسه مشاوره و داوری معدن و صنایع معدنی

صمنا اولین موسسه ایرانی ارائه‌دهنده‌ی خدمات متنوع مشاوره فنی، داوری و اقتصادی در حوزه فعالیت‌های معدن کاری و صنایع معدنی، برای اتباع ایرانی و خارجی می‌باشد.

با توجه به اینکه در کشور عزیزمان ایران اسلامی، تاکنون هیچ مجموعه منسجمی در زمینه‌ی ارائه خدمات کلینیکی معدن و صنایع معدنی وجود نداشته است، نخبگان معدنی بر آن شدند تا اولین بار در مجموعه ی «صمنا» تمامی علاقمندان و اشخاص نیازمند به دریافت خدمات فنی، حقوقی و داوری را همراهی و پشتیبانی نموده و در قالب مشاوره، داوری و حکمیت اختلافات معدن کاران و موضوعات معدنی، معرفی و کلای خبره معدنی و دادگستری جامعه هدف را یاری نماییم.

لذا از تمامی فعالین معدنی ایرانی و غیر ایرانی دعوت به عمل می‌آید تا در صورت نیاز و ضرورت بهره بردن، پشتیبانی «صمنا» را تجربه نمایند.

نشانی شبکه‌های اجتماعی

موسسه مشاوره و داوری حقوقی داخلی و بین‌المللی صمنا:

 samtaadvocacy.ir

 info@samtaadvocacy.ir

 [@iran.samt](https://www.instagram.com/iran.samt)

 [@samt_iran](https://www.t.me/samt_iran)

فرم اشتراك ماهنامه معدن و حقوق معدن

مشترك ارجمند:

خواهشمند است قبل از درخواست اشتراك به نکات ذیل توجه فرمایید:

نشانی خود را کامل و خوانا با ذکر کدپستی مرقوم فرمایید .

جهت درخواست اشتراك این نشریه بهای اشتراك را مطابق جدول زیر به حساب جاری شماره ۱-۱۴۳۱۵۹۲۴-۱۱۰-۳۶۴ بانک پاسارگاد شعبه دیباجی شمالی به نام موسسه مشاوره و داوری معدن و صنایع معدنی صمتا واریز نموده و اصل فیش بانکی به همراه فرم تکمیل شده زیر را به نشانی: تهران خیابان سمیه ، بین فرصت و ایران شهر ، جنب بانک سپه ، شماره ۱۹۵ ، طبقه سوم ، کد پستی ۱۵۸۱۷۳۸۹۱۵ ارسال نموده یا به شماره ۰۲۱-۸۸۸۳۱۶۰۵ فکس نمایید. خواهشمند است کپی فیش واریزی را تا پایان مدت اشتراك نزد خود نگه دارید ، پس از ارسال فرم ، از طریق تماس تلفنی از دریافت آن توسط نشریه و برقراری اشتراك خود اطمینان یابید.

شماره های تماس : ۰۲۱-۸۸۸۱۲۷۰۲ ، ۰۲۱-۸۸۸۳۱۶۰۵ ، ۰۹۹۹۹۴۸۴۱۲

تعرفه اشتراك ماهنامه معدن و حقوق معدن			
نوع اشتراك	تعداد اشتراك	هزینه اشتراك (برای هر عدد)	میزان تخفیف
ماهانه	۱	۲۰۰۰۰ تومان	-
۶ ماهه	۶	۱۹۰۰۰ تومان	٪۱۰
سالانه	۱۲	۱۸۰۰۰ تومان	٪۲۰

مشخصات متقاضی

نام و نام خانوادگی (نماینده): نام شرکت:

شغل / نوع فعالیت: کد پستی ۱۰ رقمی:

استان: شهر:

نشانی کامل پستی:

تلفن تماس: تلفن همراه:

خواهان اشتراك سالانه ماهنامه از شماره تا می باشم.

مبلغ واریز شده: شماره فیش بانکی: تاریخ واریز:

خواهشمند است اشتراك اینجانب با مشخصات یاد شده را برقرار نمایید.

امضای متقاضی

تعرفه ماهنامه تا پایان سال ۱۴۰۱

خانه معدن ایران
IRAN MINE HOUSE

صمتا

موسسه مشاوره و داورى معدن

و صنايع معدني صمتا

معدن و حقوق معادن

MINE AND MINING LAW

■ شماره چهارم ■ سال اول ■ ماهنامه حقوقی ■ مدیر مسئول: محمدرضا بهرامن ■ سردبیر: عباسعلی دریانی ■ قیمت: ۲۰۰ هزار تومان

همکار و منتشر کن

- امنیت در معدن و ضرورت صیانت از حقوق معدن کاری
- مناطق چهارگانه محیط زیست و چالش های مالکیت و حقوق مالکانه
- بررسی جرائم مربوط به معدن
- شفاف سازی، حکمرانی خوب، توجه به ذی نفعان پیش نیاز ارتباط بین سازمانی وزارت صنعت، معدن و تجارت با سازمان انرژی اتمی
- میزگرد با موضوع معدن و انرژی اتمی
- حبس پهنه های معدنی با تفسیر وجود عناصر پرتوزا چالش بزرگ فعالیت بخش معدن کشور
- چالش های معدن کاران با نگاهی بر صلاحیت های سازمان انرژی اتمی
- تحلیل حقوقی صلاحیت عام وزارت صنعت، معدن و تجارت و صلاحیت خاص سازمان انرژی اتمی در پهنه های اکتشافی
- بهبود فضای کسب و کار در حوزه معدن و صنایع معدنی و نقش سازمان انرژی اتمی در این رهگذر
- بررسی چالش های قانونی و حقوقی معدن کاران در معادن شامل ماده معدنی پرتوزا با سازمان انرژی اتمی

- از بزرگترین و برترین شرکت‌های خصوصی پیشرو در زمینه عملیات معدنکاری
- در زمره به‌روزترین و فعال‌ترین شرکت‌های معدنی کشور
- بازویی قدرتمند و قابل اتکا برای دولت‌ها و کارفرمایان
- انجام بیش از ۷۰ میلیون تن عملیات استخراج و باطله‌برداری در سال
- ثبت بیش از ۱,۳ میلیارد تن عملیات استخراج و باطله‌برداری در معادن مختلف کشور
- مدیریت و بهره‌برداری بیش از ۳۰۰ دستگاه ماشین آلات سنگین معدنی
- تجهیز ناوگان ماشین‌آلات شرکت به تجهیزات تخصصی و منحصربفرد در کشور
- ایجاد حس اعتماد، رضایت و اطمینان در کارفرمایان
- رعایت و اهتمام به استانداردهای جهانی در نگهداری از ماشین‌آلات

بروزه‌های در دست اجرا:

- سرمایه‌گذاری جهت احداث و بهره‌برداری از کارخانجات فرآوری معدن سرب و روی مهدی‌آباد
- عملیات استخراج و باطله‌برداری معدن مس سوتگون
- عملیات استخراج و باطله‌برداری معدن مس میدوک
- عملیات استخراج و باطله‌برداری معدن مس چاه‌فیروزه
- عملیات استخراج و باطله‌برداری از معدن سنگ آهن چاه‌گز

گواهینامه‌ها:

- گواهینامه صلاحیت پیمانکاری پایه ۱ رشته کاوش‌های زمین
- گواهینامه صلاحیت پیمانکاری پایه ۲ رشته آب
- گواهینامه صلاحیت ایمنی پیمانکاران
- گواهینامه ISO 21502:2020 در زمینه مدیریت پروژه
- گواهینامه ISO 9001:2015 در زمینه مدیریت کیفیت
- گواهینامه ISO 45001:2018 در زمینه مدیریت ایمنی و سلامت شغلی
- گواهینامه ISO 14001:2015 در زمینه مدیریت زیست محیطی
- گواهینامه HSE - MS در زمینه مدیریت ایمنی، بهداشت و محیط زیست

آدرس:

دفتر مرکزی - تهران، خیابان مرزای شیرازی، نبش دوازدهم
پلاک: ۹۲، ساختمان تی بی کال - کدپستی: ۱۵۹۶۷۳۵۸۱۸
تلفن: ۰۲۱ - ۸۸۸۰۰۹۰۰ - ۰۲۱ - ۸۸۸۹۳۰۱۳
www.mobinco.com / info@mobinco.com

شرکت عمران مومان چابهار Omran Moomun Chabahar Co.

معدن سنگ آهن تنگ زاغ - استان هرمزگان

معدن آهنک - استان بوشهر

کارخانه پرلیت منبسط - استان اردبیل

معدن پرلیت - استان زنجان

پرلیت منبسط تولید کارخانه زنجان

کارخانه پرلیت منبسط - استان زنجان

شرکت عمران مومان چابهار در سال ۱۳۷۷ با هدف صیانت از ذخایر معدنی، بهره‌برداری بهینه از معادن کشور و ایجاد اشتغال پایدار تاسیس شد. در حال حاضر این شرکت دارای معادن متعددی مشتمل بر سنگ آهن (استان هرمزگان)، سنگ آهنک (استان بوشهر)، پرلیت (استان های اردبیل و زنجان) و کارخانه تولید پرلیت منبسط (استان زنجان و اردبیل) می‌باشد. معدن سنگ آهن تنگ زاغ بزرگترین معدن سنگ آهن هماتیته استان هرمزگان می‌باشد که در نزدیکی بندر شهید رجایی واقع شده است. در حال حاضر این معدن، بخشی از سنگ آهن مورد نیاز شرکت ذوب آهن اصفهان، کارخانه‌های سیمان واقع در استان هرمزگان و سایر استان‌های همجوار و نیز کارخانجات فرآوری سنگ آهن در استان هرمزگان را تامین می‌کند. معدن پرلیت اردبیل یکی از مرغوب ترین معادن پرلیت کشور می‌باشد و کارخانه پرلیت زنجان نیز یکی از پیشرفته‌ترین کارخانه‌های تولید پرلیت منبسط در ایران است.

تلفن: ۰۲۱-۸۸۷۵۸۹۰۴ ☎

فکس: ۰۲۱-۸۸۷۵۹۱۵۸ ☒

تهران - خیابان خرمشهر - پلاک ۴۳ - طبقه سوم 🏠

شرکت ذغالسنگ نگین طبرس (سهامی عام)

تماس با ما
۰۳۱۳۶۲۲۵۲۷۹

- ۶- کسب عنوان واحد نمونه معدنی کشور در سالهای ۱۳۸۳، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۴ از وزارت صنعت، معدن و تجارت و نامزد دریافت لوح بهره وری سال ۱۳۹۱ از جشنواره ملی بهره وری ایران
- ۷- توانمندی تجهیزاتی و ماشین آلاتی مناسب در زمینه فعالیت

آدرس دفتر اصفهان: اصفهان، خیابان
شیخ صدوق شمالی، کوچه ۶۳، پلاک
۳۳

کدپستی: ۸۱۶۳۹۴۴۷۵۱

خلاصه سوابق و افتخارات و
توانمندیهای شرکت ذغالسنگ
نگین طبرس

- ۱- دارنده پروانه بهره برداری معادن پروده ۲ و ۳ شمالی
- ۲- چهارمین تولید کننده بزرگ ذغالسنگ خام کشور
- ۳- تولید بیش از ۴/۵ (چهار ونیم) میلیون تن ذغالسنگ خام کک شو طی دوره فعالیت
- ۴- حفر بیش از ۳۹ هزار متر انواع تونل افقی و شیبدار طی دوره فعالیت
- ۵- اشتغال مستقیم و ثابت بیش از ۷۵۰ نفر